

Közjavak

A kormányzat kihívásai a mai piacgazdaságban

VI. évf.

4. szám

2020. október - december

Az MTA-DE Köszolgáltatási Kutatócsoport tudományos folyóirata

A SZÁM TARTALMA

Állam és mások

Dombi Mihály, Karcagi-Kováts Andrea, Bauerné Gáthy Andrea: Újabb zöld gondolatok az élelmiszer-fogyasztás klímavédelmi vonatkozásairól

Czinege Anikó: A fogyasztók nagyobb csoportjának védelme a hírközlési szolgáltatásra kötött szerződések kapcsán

Kovács Viktória: Velünk vagy ellenünk? – a robotok adóztatásának jogi kihívásai

Széles Krisztina: A koronavírus-járvány hatása az állami támogatások uniós versenyjogára

Fórum

Lovas Dóra: Amerikai elnökválasztás hatása az éghajlatváltozás elleni küzdelemre 2.0

Hírösszefoglalók

IMPRESSZUM

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Bartha Ildikó

SZERKESZTI A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Bartha Ildikó (szerkesztő)

Bordás Péter (szerkesztő)

Lovas Dóra (hírszerkesztő)

Horváth M. Tamás (a Szerkesztőbizottság elnöke)

KIADJA:

MTA-DE Közzolgáltatási Kutatócsoport

Kiadásért felelős: Horváth M. Tamás, kutatócsoport-vezető

4028 Debrecen, Kassai út 26.

Levelezési cím: 4002 Debrecen, Pf. 400.

Tel/FAX: (52) 512-701/77119

E-mail: kozszolg.kut@law.unideb.hu

A folyóirat elektronikus oldala: kozjavakfolyoirat.hu

Blog oldal: kozjavak.hu

Megjelenik negyedévente

ISSN 2598-7190

© 2020 MTA-DE Közzolgáltatási Kutatócsoport.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerzők írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható. Idézni, szöveges tartalmat átvenni csak a forrásra való hivatkozással szabad.

TARTALOMJEGYZÉK

ÁLLAM ÉS MÁSOK

<i>Újabb zöld gondolatok az élelmiszer-fogyasztás klímavédelmi vonatkozásairól</i>	3
<i>A fogyasztók nagyobb csoportjának védelme a hírközlési szolgáltatásra kötött szerződése kapcsán</i>	10
<i>Velünk vagy ellenünk? – a robotok adóztatásának jogi kihívásai</i>	18
<i>A koronavírus-járvány hatása az állami támogatások uniós versenyjogára</i>	27

FÓRUM

<i>Az amerikai elnökválasztás hatása az éghajlatváltozás elleni küzdelemre 2.0</i>	33
--	----

HÍRÖSSZEFOGLALÓK

<i>Önkormányzati hatáskörbe került az Airbnb szabályozása</i>	40
<i>Döntött az EUB: Uniós jogba ütközik a nemzeti szabályozó hatóság határozataival szembeni megfelelő jogorvoslati mechanizmus hiánya</i>	44
<i>Az Apple-nek nem kell kifizetnie a 13 milliárd eurós bírságot</i>	46
<i>Uniós irányelv lett az otthoni pálinkafőzés szabadsága</i>	48
<i>Az EUB először értelmezte a „hálózatsemlegességet” előíró uniós rendeletet</i>	50
<i>EUB: nem ütközik uniós joggal az Airbnb-hez kapcsolódó, a lakhatási válság mérséklése érdekében hozott nemzeti szabályozás</i>	52
<i>Brexit: kötelezettségszegési eljárás a kilépési megállapodást sértő törvény miatt</i>	56
<i>„Egy elektronikus pénz, kínai jellegzetességekkel” – elsőként Kínának lehet nemzeti digitális valutája</i>	59
<i>Főtanácsnoki indítvány alapján nem sérti az uniós jogot a lengyel kiskereskedelmi adó és a magyar reklámadó szabályozása</i>	63
<i>Európai minimálbérre vonatkozó uniós irányelv-javaslatot terjesztett elő az Európai Bizottság</i>	66
<i>Döntött az EUB a Lex CEU-ról</i>	69
Szerzőink figyelmébe	73

ÚJABB ZÖLD GONDOLATOK AZ ÉLELMISZER-FOGYASZTÁS KLÍMAVÉDELMI VONATKOZÁSAIRÓL *¹

Dombi Mihály–Karcagi-Kováts Andrea–Bauerné Gáthy Andrea²

Állati jó – ezzel a felütéssel kezdődik Dr. Bányai Orsolya nyári blogbejegyzésének címe,³ melyben az élelmiszertermékek környezeti hatásairól és azok csökkentésének lehetőségeiről ír. Kutatócsoportunk idén zár egy négyéves projektet, melynek eredményei megerősítik a bejegyzés főbb üzeneteit. Az élelmiszerfogyasztás folyamata az összes természeti erőforrás⁴ felhasználásának egy-ötödét indukálja és az üvegházhatású gázok kibocsátásának közel egy-harmadáért felelős. A szakirodalommal összhangban mi is úgy találtuk, hogy az étrend elsődleges jelentőségű a környezeti hatások szempontjából. Az utóbbi hetek hírei alapján egyértelműnek tűnik, hogy a világ legjelentősebb társadalmi-gazdasági pólusaiban (USA,⁵ Kína,⁶ EU,⁷ UK⁸) megszületett végre a politikai elhatározás a „zöld fordulatra”. Jelen írásunkban a továbbiakban röviden összegezzük, hogy mely témák lehetnek kulcsfontosságúak környezetpolitikai szempontból az élelmiszerek piacán.

* DOI 10.21867/KjK/2020.4.1.

¹ A kutatás a „Az élelmiszer-fogyasztás természeti erőforrás-igénye a társadalmi metabolizmus szempontjából” című projekt keretében, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH (K-115851) támogatásával valósult meg.

² Dr. Dombi Mihály, egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem. Gazdaságtudományi Kar. Közgazdaságtan és Világgazdaságtan Intézet. Környezetgazdaságtan Tanszék; Dr. Karcagi-Kováts Andrea, egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem. Gazdaságtudományi Kar. Közgazdaságtan és Világgazdaságtan Intézet. Környezetgazdaságtan Tanszék; Bauerné Dr. Gáthy Andrea, egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem. Gazdaságtudományi Kar. Közgazdaságtan és Világgazdaságtan Intézet. Környezetgazdaságtan Tanszék.

³ Bányai Orsolya (2020): Állati jó – zöld gondolatok az állati eredetű termékek gyártásának és fogyasztásának csökkentéséhez. *Közjavak*. 1-2. (külön)szám a fogyasztóvédelemről. 51–58.

⁴ *The Circularity Gap Report 2020*. <https://pacecircular.org/sites/default/files/2020-01/Circularity%20Gap%20Report%202020.pdf> (letöltés dátuma: 2020. október 6.)

⁵ Joe Biden elnöksége áttörést hozhat a klímavédelemben. *Hvg.hu*. https://hvg.hu/zhvg/20201114_Biden_elnoksege_attoerst_hozhat_a_klimavedelemben (letöltés dátuma: 2020. október 6.)

⁶ Bejelentette a kínai elnök: "2060-ra karbonsemlegesek szeretnénk lenni!" *Portfolio.hu*. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200923/bejelentette-a-kinali-elnok-2060-ra-karbonsemlegesek-szeretnénk-lenni-449910> (letöltés dátuma: 2020. október 6.)

⁷ EU climate law: MEPs want to increase 2030 emissions reduction target to 60%. *Europa.eu*. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20201002IPR88431/eu-climate-law-meps-want-to-increase-2030-emissions-reduction-target-to-60> (letöltés dátuma: 2020. október 6.)

⁸ Media reaction: Boris Johnson's '10-point' net-zero plan for climate change. *Carbonbrief.org*. <https://www.carbonbrief.org/media-reaction-boris-johnsons-10-point-net-zero-plan-for-climate-change> (letöltés dátuma: 2020. október 6.)

A legegységértelműbb az étrend kérdése. Számtalan életciklus- és környezeti lábnymelemzés bizonyítja, hogy az állati eredetű termékek természeti erőforrásigénye és környezeti hatása jelentősen meghaladja⁹ a növényi eredetű termékekét. A döntéshozók „érzéketlensége” a téma iránt érthetetlen, hiszen az étrendünk átalakulása komoly népegészségügyi előnyökkel is járhat,¹⁰ így hosszú távon nemcsak ökológiai, hanem mind társadalmi, mind gazdasági szempontból igen jelentős. Ebben a tekintetben az elmúlt évek politikai beavatkozásai teljesen ellentétes irányt követtek hazánkban. Mára a legtöbb állati eredetű termék kedvezményes áfakörbe tartozik, elsődlegesen a termékpályák kifehérítésének és a fogyasztói árak csökkentésének céljával.¹¹ Az áfa-elkerülés elleni küzdelemnek ugyanakkor ennél kevésbé piactorzító eszközei is sikerrel kerültek alkalmazásra az elmúlt években (EKÁÉR, online pénztárgépek), ahogy az ÁSZ elemzésében¹² ezt ki is emeli. Valószínű tehát, hogy a hangsúly mindvégig a mennyiségi ösztönzésen volt, mely a számok alapján sikeresen zajlott¹³ – egészen az elmúlt időszakban meglóduló inflációs folyamatok beindulásáig. Bár arra vonatkozó elemzést nem végeztünk, hogy ez mennyiben tulajdonítható a kedvezményes áfa-, illetve általában a jövedelememelkedésnek, az látható, hogy például a zöldség-gyümölcs fogyasztás ezzel párhuzamosan csak kis mértékben emelkedett. Az olvasóra bízunk annak megítélését, hogy a kormányzati kommunikációban mennyire jelennek meg az élelmiszerekkel kapcsolatos egészségi és környezeti megfontolások, avagy éppen az ellenkezőjük a jellemző.

Az élelmiszerfogyasztás egy másik nagy kihívása az élelmiszerhulladékok magas arányának csökkentése. Az Agrárgazdasági Kutatóintézet 2013-as, forrásoldali elemzése szerint évi 566 ezer tonna élelmiszerhulladék keletkezett

⁹ A Falu (2018). 4. sz. Agrarlapok.hu.

http://www.agrarlapok.hu/sites/default/files/falu_2018_04.pdf (letöltés dátuma: 2020. október 8.)

¹⁰ Kiss Virág Ágnes – Dombi Mihály – Szakály Zoltán (2019): Az egészség, a környezet és az étkezés kapcsolata – szakirodalmi áttekintés. *Táplálkozásmarketing*. 1. sz. 3–24. doi.org/10.20494/TM/6/1/1.

¹¹ Állami Számvevőszék (2019): Elemzés. Az általános forgalmi adó csökkentés hatásai a fenntartható kifehérítés folyamatára. 2019. december. *Asz.hu*.

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiA_LH_Rn7_wAhVSEncKHRRZB3EQFjAAegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fwww.asz.hu%2Fstora ge%2Ffiles%2Ffiles%2Felemzesek%2F2019%2Fafa_20191206.pdf%3Fctid%3D1271&usg=AO vVaw1Co1F1ieR3UggHm8JEmMBP (letöltés dátuma: 2020. október 8.)

¹² Folytatódik az áfacsökkentés - tisztuló termékpályák. *Magyarmezogazdasag.hu*. <https://magyarmezogazdasag.hu/2019/01/28/folytatodik-az-afacsokkent-es-tisztulo-termekpalyak#> (letöltés dátuma: 2020. október 8.)

¹³ Egy főre jutó tápanyag napi mennyisége kilokalóriában (1970–). *Ksh.hu*. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/elm18.html (letöltés dátuma: 2020. október 8.)

hazánkban; a NÉBIH friss, 2020-as, lakossági felmérésen alapuló becslése¹⁴ szerint 650 ezer tonna körüli lehet az élelmiszerhulladék mennyisége. Ez az élelmiszerfogyasztás tömegének kb. 15%-a. Ezek a számok azonban valószínűleg jelentősen alábecsültek. A FAO és a World Resources Institute elemzései¹⁵ szerint a Szub-Szaharai térség élelmiszerhulladékai is meghaladják a 150 kg/fő/év mennyiséget. A fejlett országokban a hulladékképződés aránya 50% körüli a teljes ellátási lánc tekintetében, melyen belül a legjelentősebb tényező a háztartási hulladékképződés. Annak ellenére, hogy globálisan a hulladék csupán 14%-a állati eredetű termék, az állati és növényi termékek természeti erőforrásigénye között megfigyelhető nagyságrendnyi különbség miatt ezek jelentősége kiemelkedő környezetvédelmi szempontból.

De mi a helyzet a „fogyassz hazait” örökérvényű jelmonddal körülírható narratívával, ami az élelmiszer globalizált termékpályáihoz köti a környezeti hatások jelentős részét? A FAO adatai¹⁶ szerint a globális élelmiszer-ellátás 1995 és 2013 között 50%-kal, miközben a népesség egy-negyedével bővült. Az egy főre jutó élelmiszerfogyasztás tehát nőtt, és ezzel párhuzamosan egyre hatékonyabbá vált a termékek előállítása. Számításaink szerint az élelmiszerfogyasztás teljes anyagigénye (anyaglábnym) a termeléshez képest visszafogottan, 34%-kal nőtt. Mindezt három jelenség együttes hatása tette lehetővé. Egyrészt ebben az időszakban a fehérjefogyasztás csupán 12%-kal emelkedett, mivel a fejlődő országokban az élelmiszerfogyasztás növekedése még nem járt, illetve jár együtt az étrend szerkezeti átalakulásával – Kína kivételével, ahol a húsfogyasztás mára eléri az európai szintet. Másrészt, a technológiai anyaghatékonyság egy-tizedével javult globálisan. Végül pedig az élelmiszerimport mennyisége nagyon gyors ütemben emelkedett a fenti időszakban, 92%-os növekedés után immár az összes fogyasztás tömegének közel egy-harmadára tehető, ezen termékek anyaglábnyma viszont az összesnek csak 11%-a.

Mivel az élelmiszervertikumban az éghajlati tényezők szerepe kiemelkedő, az élelmiszertermékek nemzetközi kereskedelmében a komparatív előnyök hatása erőteljesen érvényesül, mint ahogy ezt egyes elemzések be is mutatják.¹⁷ Másképp fogalmazva, a természeti erőforrások eloszlása a Földön egyenlőtlen,

¹⁴ Nébih kutatás: kevesebb élelmiszert pazarolnak a magyar háztartások. [Nebih.gov.hu. https://portal.nebih.gov.hu/-/nebih-kutatas-kevesebb-elelmiszert-pazarolnak-a-magyar-haztartasok](https://portal.nebih.gov.hu/-/nebih-kutatas-kevesebb-elelmiszert-pazarolnak-a-magyar-haztartasok) (letöltés dátuma: 2020. október 8.)

¹⁵ World Resources Institute. *Reducing Food Loss and Waste*. Wri.org. https://files.wri.org/s3fs-public/reducing-food-loss-waste-global-action-agenda_1.pdf (letöltés dátuma: 2020. október 8.)

¹⁶ Food Balances (old methodology and population). Fao.org. <http://www.fao.org/faostat/en/#data/FBSH> (letöltés dátuma: 2020. október 8.)

¹⁷ Dalin, Carole – Rodríguez-Iturbe, Ignacio (2016): Environmental impacts of food trade via resource use and greenhouse gas emissions. *Environmental Research Letters*. No. 3. doi. 10.1088/1748-9326/11/3/035012.

legyen szó édesvízről, termőföldről, foszforról stb. Ezek a különbségek kereskedelem révén a hazai termelésnél hatékonyabban áthidalhatók. Egy korábbi elemzésünkben erre Magyarország példáján is rámutattunk.¹⁸ Mindezek alapján a nemzetközi kereskedelem képes a népességnövekedésnek és a fogyasztási szerkezet változásának ellenében visszafogni az élelmiszerfogyasztás természeti erőforrásigényének bővülését. Fontos viszont azonnal kiegészíteni ezt az állítást két feltétellel: egyrészt mindez csak a fogyasztás aktuális szintjén érvényes, hiszen a kereskedelem logikája alapján eleve olyan fogyasztási színvonal válik lehetővé, ami saját erőforrásokra alapozottan nem lenne elérhető a társadalom számára, így a kereskedelem önmagában szükségszerűen növeli az igényeket. Másrészt, a globális kereskedelmi folyamatoknak – és ez nem csak az élelmiszerekre érvényes – számos, egyértelműen negatív társadalmi és környezeti hatása is van, mint például az erdőirtások, a gyermekmunka, biodiverzitás csökkenése és más súlyos konfliktusok.¹⁹

Azért bővült a fenti időszakban olyan intenzíven az élelmiszerek nemzetközi kereskedelme világszerte, mert a költségeket alakító termelési tényezők között jelentős különbségek voltak/vannak. Az viszont már egyáltalán nem mindegy, hogy ezek a különbségek „természetes” eredetűek, mint például a magas napsütéses órák száma, vagy a jó minőségű termőtalaj; avagy „mesterségesek”, mint a természeti tőke pusztítása erdőirtásokkal, túlzott növényvédőszer használattal, vagy ordító társadalmi igazságtalanságok hozadécai. A nemzetközi kereskedelem tehát – adott fogyasztási szerkezet mellett – lehetőség az erőforráshasználat és a környezeti hatások csökkentésére, aminek viszont a szabályozási kérdései elsődleges jelentőségűek. Ezek keretétül az egyes termékek esetén már ma is megfigyelhető fogyasztói tudatosság mellett (fair trade mozgalmak) leginkább a nemzetközi kereskedelmi megállapodások²⁰ szolgálhatnának világszerte.²¹

¹⁸ Követ.hu. https://kovet.hu/wp-content/plugins/magazin_lista/pdf/lepesek_73_press-pages-6-7.pdf (letöltés dátuma: 2020. október 8.)

¹⁹ Europe's Green Deal offshores environmental damage to other nations. *Nature.com*. <https://www.nature.com/articles/d41586-020-02991-1> (letöltés dátuma: 2020. október 8.)

²⁰ Kehoe, Laura et al. (2020): Inclusion, Transparency, and Enforcement: How the EU-Mercosur Trade Agreement Fails the Sustainability Test. *One Earth*. No. 3. doi.org/10.1016/j.oneear.2020.08.013.

²¹ Az ASEAN-országok és partnereik: a világ legnagyobb szabadkereskedelmi megállapodása. *Hvg.hu*.

https://hvg.hu/gazdasag/20201115_Az_ASEANorszagok_es_partnereik_a_vilag_legnagyobb_sza_badkereskedelmi_megallapodasa (letöltés dátuma: 2020. október 11.)

Akármilyen hosszú is legyen az élelmiszerek globális ellátási lánc, a végén a fogyasztó található. Sem a hulladékok mennyisége, sem a szójaültetvényekért felperzselt erdőségek problémája nem lenne annyira kilátástalan, ha az étrendünkben jelentős változásokat tudnánk elérni. Ezek alapján azt gondoljuk, hogy az egészséges és kevésbé környezetterhelő étrend sokkal több szót érdemelne mind a környezetpolitikai, mind a népegészségügyi diskurzusban, mint az napjainkban megfigyelhető.

Források jegyzéke:

- *A Falu* (2018). 4. sz. *Agrarlapok.hu*.
http://www.agrarlapok.hu/sites/default/files/falu_2018_04.pdf (letöltés dátuma: 2020. október 8.)
- Állami Számvevőszék (2019): Elemzés. Az általános forgalmi adó csökkentés hatásai a fenntartható kifehértés folyamatára. 2019. december. *Asz.hu*.
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiA_LHRn7_wAhVSEncKHRRZB3EQFjAAegQIBB_AD&url=https%3A%2F%2Fwww.asz.hu%2Fstorage%2Ffiles%2Ffiles%2Felemzesek%2F2019%2Fafa_20191206.pdf%3Fctid%3D1271&usg=AOvVaw1Co1F1ieR3UgqHm8jEmMBP (letöltés dátuma: 2020. október 8.)
- Az ASEAN-országok és partnereik: a világ legnagyobb szabadkereskedelmi megállapodása. *Hvg.hu*.
https://hvg.hu/gazdasag/20201115_Az_ASEANorszagok_es_partnereik_a_vilag_legnagyobb_szabadkereskedelmi_megallapodasa (letöltés dátuma: 2020. október 11.)
- Bányai Orsolya (2020): Állati jó – zöld gondolatok az állati eredetű termékek gyártásának és fogyasztásának csökkentéséhez. *Közjavak*. 1-2. (külön)szám a fogyasztóvédelemről. 51–58.
- Bejelentette a kínai elnök: "2060-ra karbonsemlegesek szeretnénk lenni!" *Portfolio.hu*.
<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200923/bejelentette-a-kinai-elnok-2060-ra-karbonsemlegesek-szeretnenk-lenni-449910> (letöltés dátuma: 2020. október 6.)
- Dalin, Carole–Rodríguez-Iturbe, Ignacio (2016): Environmental impacts of food trade via resource use and greenhouse gas emissions.

- Environmental Research Letters*. No. 3. doi. 10.1088/1748-9326/11/3/035012.
- Egy főre jutó tápanyag napi mennyisége kilokalóriában (1970–). *Ksh.hu*.
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/elm18.html
(letöltés dátuma: 2020. október 8.)
 - EU climate law: MEPs want to increase 2030 emissions reduction target to 60%. *Europa.eu*. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20201002IPR88431/eu-climate-law-meps-want-to-increase-2030-emissions-reduction-target-to-60> (letöltés dátuma: 2020. október 6.)
 - Europe's Green Deal offshores environmental damage to other nations. *Nature.com*. <https://www.nature.com/articles/d41586-020-02991-1>
(letöltés dátuma: 2020. október 8.)
 - Folytatódik az áfacsökkentés - tisztuló termékpályák. *Magyarmezogazdasag.hu*.
<https://magyarmezogazdasag.hu/2019/01/28/folytatodik-az-afacsokkent-es-tisztulo-termekpalyak/> (letöltés dátuma: 2020. október 8.)
 - Food Balances (old methodology and population). *Fao.org*.
<http://www.fao.org/faostat/en/#data/FBSH> (letöltés dátuma: 2020. október 8.)
 - Joe Biden elnöksége áttörést hozhat a klímavédelemben. *Hvg.hu*.
https://hvg.hu/zhvg/20201114_Biden_elnoksege_attoreset_hozhat_a_klimavedelemben (letöltés dátuma: 2020. október 6.)
 - Kehoe, Laura et al. (2020): Inclusion, Transparency, and Enforcement: How the EU-Mercosur Trade Agreement Fails the Sustainability Test. *One Earth*. No. 3. doi.org/10.1016/j.oneear.2020.08.013.
 - Kiss Virág Ágnes – Dombi Mihály – Szakály Zoltán (2019): Az egészség, a környezet és az étkezés kapcsolata – szakirodalmi áttekintés. *Táplálkozásmarketing*. 1. sz. 3–24.
doi.org/10.20494/TM/6/1/1.
 - *Követ.hu*. https://kovet.hu/wp-content/plugins/magazin_lista/pdf/lepesek_73_press-pages-6-7.pdf
(letöltés dátuma: 2020. október 8.)
 - Media reaction: Boris Johnson's '10-point' net-zero plan for climate change. *Carbonbrief.org*. <https://www.carbonbrief.org/media-reaction-boris-johnsons-10-point-net-zero-plan-for-climate-change> (letöltés dátuma: 2020. október 6.)

- Nébih kutatás: kevesebb élelmiszert pazarolnak a magyar háztartások. *Nebih.gov.hu*. <https://portal.nebih.gov.hu/-/nebih-kutatas-kevesebb-elelmiszert-pazarolnak-a-magyar-haztartasok> (letöltés dátuma: 2020. október 8.)
- *The Circularity Gap Report 2020*. <https://pacecircular.org/sites/default/files/2020-01/Circularity%20Gap%20Report%202020.pdf> (letöltés dátuma: 2020. október 6.)
- World Resources Institute. *Reducing Food Loss and Waste*. *Wri.org*. https://files.wri.org/s3fs-public/reducing-food-loss-waste-global-action-agenda_1.pdf (letöltés dátuma: 2020. október 8.)

A FOGYASZTÓK NAGYOBB CSOPORTJÁNAK VÉDELME A HÍRKÖZLÉSI SZOLGÁLTATÁSRA KÖTÖTT SZERZŐDÉSEK KAPCSÁN*

Czinege Anikó¹

A tömeges szerződéses kapcsolatok kialakulásának velejárója az általános szerződési feltételek és a szerződési blanketták alkalmazása. A szabványszerződések kidolgozója által a szerződés tartalma előre meghatározott, a szerződő partner lehetősége arra korlátozódik, hogy vagy elfogadja a szerződési feltételeket, vagy nem köt szerződést.²

A közüzemi szolgáltatást jelentős arányban fogyasztók veszik igénybe, az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (a továbbiakban: Eht.) hatálya alá tartozó előfizetési szerződések elterjedtségével kapcsolatosan kiemelését érdemel, hogy a 2018. év végén tízből mintegy kilenc háztartásban volt mobiltelefon és fizetős tévé, hétben nagyképernyős internet, hatban kisképernyős (telefonos) mobilinternet, ötben pedig vezetékes telefon. A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (a továbbiakban: NMHH) közhiteles nyilvántartásában 2018. december 31. napján négyszázharmincnyolc szolgáltató volt megtalálható, mindez nagyszámú előfizetői szerződés és általános szerződési feltétel létét támasztja alá.³ A fogyasztóvédelmi szabályok érvényesülése ezért ezen tömegesen kötött szerződéseket érintően is többirányú vizsgálat tárgya lehet. Ahogyan arra a tanulmányom címe is utal, nem az egyes fogyasztók által kötött szerződésekkel kapcsolatos egyéni jogérvényesítési lehetőségeket vizsgálom, hanem azt, amikor a szerződő feleken kívüli professzionális szereplő lép fel, és eljárása eredményeként valamennyi érintett fogyasztóra kihatóan érvényesülnek a fogyasztóvédelmi szempontok.

A felek közötti információs aszimmetria, az éles piaci verseny miatt is egyre bonyolultabb, komplexebb termékek (díjcsomagok) megjelenése, az átlagos fogyasztó számára nehezen érthető jogi szabályozás indokolja a hírközlési szférában is a fokozottabb fogyasztóvédelmet.⁴

A tanulmány második felében azt vizsgálom, milyen speciális szabályok léteznek az általános szerződési feltételek tartalma megismerését és elfogadását

* DOI 10.21867/KJK/2020.4.2.

¹ Dr. Czinege Anikó, bíró, Debreceni Törvényszék

² Fazekas Judit (1995): *Fogyasztói jogok – Fogyasztóvédelem*. Budapest: KJK, 185–186.

³ Országgyűlési beszámoló a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság elektronikus hírközléssel összefüggő tevékenységéről. B/4492 Budapest, 2019. április. http://nmhh.hu/dokumentum/206348/NMHH_Orszaggyulesi_beszamolo_elektronikus_hirkozles_2018.pdf (letöltés dátuma: 2020. március 22.)

⁴ Fehér Júlia: Szempontok a hatékonyabb hírközlési fogyasztóvédelem megteremtéséhez. *Blszk.sze.hu*. <https://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2012/2/feh%c3%a9r.pdf> 5. (letöltés dátuma: 2020. április 1.)

érintően az elektronikus hírközlési szolgáltatásra kötött szerződések vonatkozásában.

Az NMHH általános szerződési feltételekkel kapcsolatos eljárása

Az Eht. 130. §-a szerint az előfizetői szolgáltatás nyújtásának előfeltétele, hogy a szolgáltató rendelkezzen általános szerződési feltételekkel, amelyeket közzé kell tenni és az NMHH-nak is meg kell küldeni. Ez a megküldés azonban nem jelenti azt, hogy a hatóságnak azt jóvá kellene hagynia.⁵

Fogyasztóvédelmi szabályok érvényesülnek azáltal, hogy az NMHH számára ezek vizsgálatát a jogszabály előírja,⁶ és eljárása során a hatóság szükség esetén azok tartalma módosítására, kiegészítésére, vagy egyes rendelkezések törlésére is felhívhatja a szolgáltatót. A fogyasztók nagyobb csoportja számára tehát az egyik hatásos jogvédelmi eszköz a hatóság által indított piacfelügyeleti eljárás, melynek eredményeként a hatóság közigazgatási eljárásban határozatot hoz, amelyben a szerződési feltétel alkalmazóját kötelezheti annak módosítására. Így például az általa alkalmazott valamennyi keretszerződésből a szerződés automatikus meghosszabbodására vonatkozó pont törlésére, vagy annak akként történő módosítására kötelezte a szolgáltatót, hogy az az Eht.-nek megfeleljen.⁷

Egy adott ügyben pedig az általános szerződési feltételek megjelölt pontjaiban jogszabálytól (Eht. 134. § [15] bekezdés) eltérően szabályozott, határozott idejű előfizetői szerződések kapcsán alkalmazott jogkövetkezmény vonatkozásában állapította meg a jogsértést a hatóság, és a megállapított jogsértésekre tekintettel a szolgáltatót bírsággal sújtotta, és egyben kötelezte – 30 napon belül – a megjelölt általános szerződési feltételek meghatározott pontjainak jogszabály előírásának megfelelő módosítására.⁸

Másik esetben az előfizetői szerződés jogsértő egyoldalú módosítása miatt kötelezte a hatóság a szolgáltatót arra, hogy kizárólag az Eht. 132. § (2) bekezdésében foglalt feltételek fennállása esetén módosítsa egyoldalúan a szerződési feltételeket, továbbá arra, hogy a határozat közlésétől számított 30 napon belül a megjelölt általános szerződési feltételeknek egyoldalú szerződésmódosításra és díjszabás feltételeinek egyoldalú módosítására vonatkozó pontját az elektronikus hírközlésre vonatkozó szabályokban rögzített egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezésnek megfelelően módosítsa, és a szolgáltatót bírsággal is sújtotta.⁹

⁵ Lásd a Kúria Kfv.III.37.883/2014/5. számú határozatában kifejtett jogi indokolást.

⁶ Eht. 131. § (2) bekezdése.

⁷ Lásd a Kúria Kfv.II.37.084/2013/6. számú végzésében érintett határozat tartalmát.

⁸ Fővárosi Törvényszék K.700.412/2018/8. számú ítélete, melyet a Kúria, mint fellebbezés folytán eljáró bíróság helybenhagyott. A BH 2019. évi 241. számú jogesetben került sor a közzétételére.

⁹ Lásd a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság K.28.950/2013/5. határozatával érintett eljárást.

A határozattal szemben fellebbezésnek van helye a hatóság elnökéhez, a másodfokon hozott határozattal szemben pedig közigazgatási perben eljáró bíróság előtt peres eljárás¹⁰ indítható, ahogy ez az általam áttekintett eseti döntésekben is történt. Amennyiben a hatóság határozata a jogszabályoknak megfelel, a szolgáltató keresetét elutasító döntést hoz a bíróság.

Alperes, a másodfokú közigazgatási hatóság döntése – elsőfokú határozatra is kiterjedően történő – hatályon kívül helyezésére és az elsőfokú hatóság új eljárás lefolytatására kötelezésnek is helye lehet a bírósági eljárásban.¹¹

A közérdekű kereset

A másik eszköz a fogyasztók védelme érvényesítéséhez a közérdekű kereset előterjesztésének lehetősége, amellyel jelen tanulmányom keretében szeretnék bővebben is foglalkozni.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:105. § (1) bekezdése a közérdekű kereset indításra jogosultak körét meghatározza, a felperesi perbeli legitimáció így például az ügyészt is megilleti. A bíróság ítéletében pedig a kikötés tisztességtelensége mellett, akár attól függetlenül hivatalból is megállapíthat semmisségi okot, összhangban a 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 5. a.) pontjával, mely szerint a bíróság a fél kérelmének helyt adhat akkor is, ha a fél által előadott tények a kérelmet más jogcímen megalapozzák.

Az általam részletesebben is megvizsgált határozatok ügyészi perindítás mellett jogszabályba ütközés, illetve tisztességtelenség miatti érvénytelenséget is megállapítottak, az ítéletek rendelkező része pedig a Ptk. 6:105. § (2) bekezdése szerint nemcsak az érvénytelen rész megjelölését, és az érvénytelenség megállapítását tartalmazza azzal, hogy a feltétel alkalmazójával szerződő valamennyi félre kiterjedően állapítja meg azt, hanem erre irányuló kereseti kérelem esetén a közlemény szövegét is, a közzététel módja meghatározásával. Tekintettel arra, hogy az ítéletnek nem a teljes szövege, hanem csak ez a része kerül a nyilvánosság elé, további érdekesség ezen ítéletek rendelkező része megfogalmazását érintően az, hogy a közlemény szövege röviden tartalmazza azokat az érveket melyek a megállapítást alátámasztják. A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 20. § (3) bekezdés ac) pontja alapján a közérdekű perek továbbra is a törvényszéki hatáskörbe tartozóak.

A Ptk. a közüzemi szolgáltatások igénybevételére létrejött szerződést a vállalkozási szerződés altípusának tekinti.¹² A közüzemi szolgáltatások közé tartozik a telefon-, mobiltelefon-, internetszolgáltatás. A Ptk. csupán néhány

¹⁰ 2017. évi I. törvény a közigazgatási perrendtartásról.

¹¹ A Kúria Kfv.37.115/2014/5. számú ügyében hozott ítéletének rendelkező részére utalok, amely azonban nem fogyasztókat érintő döntés volt.

¹² Ptk. 6:256. §

elvi rendelkezést tartalmaz, a szerződés megkötése, létrejötte, tartalma, megszűnése külön jogszabályokban rendezett, jórészt kógens részletszabályokban meghatározott. Az Eht. 127. § (1) bekezdése szerint előfizetői szolgáltatás nyújtásáról a szolgáltató, az előfizető és az előfizetői szolgáltatást igénybe vevő más felhasználó kizárólag előfizetési szerződést köthetnek, amely általános szerződési feltételekből, valamint egyedi előfizetői szerződésekből áll. A következőkben az általános szerződési feltételek megismerésével kapcsolatos kérdéseket vizsgálom.

Az általános szerződési feltételek előfizetői szerződés részévé válásának kérdése

Az Eht. előfizetői szerződésekre vonatkozó rendelkezéseinek olvasása során egy igen érdekes, a Ptk.-ban szabályozottakkal össze nem egyeztethetőnek látszó rendelkezés keltette fel a figyelmem, mely úgy szól, hogy fogyasztói szerződés esetén semmis az egyedi előfizetői szerződés azon rendelkezése, amely szerint az előfizető az általános szerződési feltételeket átolvasta, és az abban foglaltakat tudomásul vette.¹³ A Ptk. rendelkezése szerint ugyanis ahhoz, hogy az általános szerződési feltétel szerződés részévé váljon, szükséges, hogy annak tartalmát alkalmazója megismertesse, és azt el is kell a fogyasztónak fogadnia (Ptk. 6:78. §). Ezen más szabványszerződésekhez képest is speciális rendelkezés tartalmát, értelmét, hatását vizsgálom ezért a következőkben.

Jogszabályba ütközik ezért a bíróság megállapítása szerint érvénytelen egyedi előfizetői szerződés azon rendelkezése, amely a fogyasztónak az általános szerződési feltétel (ÁSZF) megismerését és elfogadását rögzítő nyilatkozatát tartalmazza. A szolgáltató ezért úgy tud eleget tenni a Ptk. azon előírásának, hogy az általános szerződési feltétel a szerződés részévé váljon, ha külön nyilatkozatba foglalja a fogyasztó elfogadó nyilatkozatát, amelynek arra kell kiterjednie, hogy a szolgáltató az általános szerződési feltételt megismerhetővé tette és azt erre tekintettel a fogyasztó elfogadja. A megismerhetővé tétel a hírközlési törvényben rögzített bármelyik formában történhet.

Az egyedi blankettaszerződés a jogszabály rendelkezésénél fogva az ÁSZF-re vonatkozó ilyen megállapítást tehát nem tartalmazhat, a fogyasztó megfelelő külön tájékoztatása szükséges ugyanis ezen nyilatkozat megtételéhez.

A bírói gyakorlat szerint ugyanakkor a fogyasztónak az ajánlat és az előfizetői szerződés tartalmára vonatkozó blankettában szereplő, annak ismeretét tartalmazó nyilatkozata csupán egyszerű tényállítás, abból jogok, kötelezettségek nem keletkezhetnek, azok tisztességtelensége nem vizsgálható, az nem esik az Eht. hivatkozott (129. § [9] bekezdése) tiltó rendelkezése alá.¹⁴

¹³ Eht. 129. § (9) bekezdése.

¹⁴ A Fővárosi Ítéltábla Gf.40.396/2016/4. számú határozatában kifejtett jogi álláspont. A döntés jelentőségét mutatja, hogy Rácz Lilla: Blanketták, ÁSZF-ek fogyasztók és tisztességtelenség a

Az egyedi szerződés blankettaszerződési tartalma a következő általam vizsgált téma, a tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazása miatti érvénytelenség megállapítása körében kerül részletesebben kifejtésre.

Az ún. blankettaszerződés tisztességtelen feltételeinek vizsgálata

Az Eht. 127. § (2) bekezdése szerint az előfizetési szerződésekre e törvény rendelkezését és a törvény felhatalmazása alapján kibocsátott előfizetői szerződésekre vonatkozó elnöki rendeletek rendelkezését kell alkalmazni. Az e törvény felhatalmazása alapján kibocsátott előfizetői szerződésekre vonatkozó elnöki rendeletben nem szabályozott esetekre a Ptk. szerződésekre vonatkozó rendelkezései megfelelően irányadók.

Hangsúlyozandó, hogy az egyedi előfizetési szerződésnek is vannak olyan részei, amelyeket az egyik fél – a szolgáltató – a másik fél közreműködése nélkül előre határoz meg, anélkül, hogy reális lehetősége lenne a fogyasztónak arra, hogy azt tartalmilag befolyásolja. Azon kérdés vizsgálatakor, hogy a külön okiratban szereplő általános szerződési feltételek mellett milyen egyéb szerződési feltételek tisztességtelensége vizsgálható, a bíróságnak a Ptk. rendelkezéséből kell kiindulni, így alkalmazandó a Ptk. 6:103. §-a, amely szerint fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben a tisztességtelen általános szerződési feltételre vonatkozó rendelkezéseket az e szakaszban foglalt eltérésekkel alkalmazni kell a vállalkozás által előre meghatározott egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételre is. A vállalkozást terheli annak bizonyítása, hogy a szerződési feltételt a felek egyedileg megtárgyalták. Ennek hiányában ugyanis a Ptk. 6:77. § (1) bekezdése szerinti általános szerződési feltételen túlmenően az ún. blankettaszerződésekben szereplő kikötések tisztességtelensége is vizsgálható. Az általános szerződési feltétel alkalmazója több szerződés megkötése céljából a másik fél közreműködése nélkül előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt feltételeket alkot, míg az ún. blankettaszerződésnél ezen célzat nem szükséges, tehát az, hogy több szerződés megkötése érdekében alkalmazza.¹⁵ Az általános szerződési feltételek mellett az egyedi előfizetési szerződési mintát is közzéteszik a szolgáltatók az internetes honlapon, ez utóbbiak pedig blankettaszerződésnek minősülnek.

Az egyedi szerződésben szereplő, egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételek tisztességtelensége tehát vizsgálható. Az Eht. és a 2/2015. (III. 30.)

Ptk. és az Eht. viszonyában, valamint a Fővárosi Ítéltábla Gf.40.396/2016/4. számú határozata tükrében címmel a *Polgári Jog* 2018. évi 11-12.számában jogesetlemlzés keretében ismertette a határozatot és foglalkozott a döntés jelentőségével, a Fővárosi Ítéltábla alaptörvényi rendelkezést is felhívó indokolása meggyőző érveivel és színvonalasságával. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1801102.POJ&celpara=&searchUrl=/jogszabaly-kereso%3Fsorszam%3D%26para%3D%26tipus%3D0POJ%26evszam%3D2018> (Letöltés dátuma: 2020. április 1.)

¹⁵ Wellmann György (2013): Az érvénytelenség. In: Wellmann György (szerk.): *Polgári jog – kötetmi jog. Első és második rész. A Ptk. magyarázata V/VI.* Budapest: HVG-ORAC, 160.

NMHH rendelet (a továbbiakban: ESZR) a fogyasztó nyilatkozatának rögzítését kötelező jelleggel, több témában előírja, a jogszabály keretei között a konkrét tartalmat azonban a szolgáltató határozza meg. A szerződési kikötés tisztességtelensége vizsgálható annak ellenére, hogy az Eht., vagy az ESZR szerint arról a szerződésnek rendelkeznie kell.

Az Eht.¹⁶ szerint a szolgáltató köteles az általános szerződési feltételeket az ügyfélszolgálatán és az internetes honlapján könnyen elérhető módon a nyitó oldalon, tárolható, megjeleníthető és nyomtatható módon ingyenesen közzétenni. A szolgáltató általános szerződési feltételeit tartós adathordozón, vagy elektronikus levélben térítésmentesen vagy az előfizető kérésére nyomtatható formában köteles az előfizetői számára rendelkezésre bocsátani. A bíróság ezért tisztességtelennek találta azt a blankettakikötést, mely szerint kizárólag elektronikus levélként kerül megküldésre az ÁSZF és annak teljes szövege rendelkezésre bocsátására a szerződő fél nem tart igényt.¹⁷ A fogyasztó ugyanis jogszabályban biztosított jogáról mondott le.¹⁸ Ez az előre megfogalmazott joglemondás pedig egyértelműen hátrányos a fogyasztóra, a jogait korlátozza. A Ptk. 6:101. §-a szerint is, fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis a fogyasztónak a jogszabályban megállapított jogáról lemondó nyilatkozata.

A beavatkozás elengedhetetlen a megbillent egyensúly kiigazítására, az állam közjogi, illetve magánjogi eszközökkel is védi a fogyasztókat.¹⁹

A fogyasztók egyenként, konkrét szerződésükkel kapcsolatosan tisztességtelen szerződési feltételekre hivatkozáson alapuló igényeiket felperesként, vagy a velük szemben marasztalásra irányuló perben alperesként kifogásként ugyan érvényesíthetik, azonban az ezzel járó ügyintézési feladatokat, költségeket nem mindenki vállalja. A fogyasztók nagyobb tömege számára ezek az általam vizsgált eljárások eredményezhetik a fogyasztóvédelmi szabályok gyakorlatban való érvényesülését, és reményeim szerint kedvező hatásként azt, hogy a szolgáltatók némi önmérsékletet tanúsítanak, és az erőfölényükkel nem élnek vissza. A problémák megelőzése, a bizalom erősítése pedig mindenképpen kedvezőbb az egész társadalom számára.

A fogyasztói jogok érvényesítése szempontjából a legalapvetőbb követelmény az, hogy a szolgáltatók által használt általános szerződési

¹⁶ Eht. 130. § (2) bekezdése.

¹⁷ Fővárosi Ítéltábla Gf.40.622/2017/8. számú ítéletében kifejtett álláspont.

¹⁸ Eht. 130. § (2) bekezdése, ESZR 6. § (1) bekezdése.

¹⁹ Osztovits András (2010): Az általános szerződési feltételek a fogyasztói szerződésekben, a tisztességtelen szerződési feltételek megítélése. In: Szikora Veronika (szerk.): *Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel*. Debrecen: Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesülete, 54.

feltételeket a fogyasztók megismerhessék, és annak elfogadásáról ezután a valóságnak megfelelően, a tények ismeretében, megalapozottan nyilatkozzanak.

Források jegyzéke:

- 2/2015. (III. 30.) NMHH rendelet az elektronikus hírközlési előfizetői szerződések részletes szabályairól
- 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről
- 2003. évi C. törvény az elektronikus hírközlésről
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- 2016. évi CXXX. törvény polgári perrendtartásról
- 2017. évi I. törvény a közigazgatási perrendtartásról
- BH 2019. évi 241.
- Fazekas Judit (1995): *Fogyasztói jogok – Fogyasztóvédelem*. Budapest: KJK
- Fehér Júlia: Szempontok a hatékonyabb hírközlési fogyasztóvédelem megteremtéséhez. *Blszk.sze.hu*.
[https://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2012/2/feh%
a9r.pdf](https://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2012/2/feh%c3%a9r.pdf) 5. (letöltés dátuma: 2020. április 1.)
- Fővárosi Ítéltábla Gf.40.396/2016/4. számú határozata
- Fővárosi Ítéltábla Gf.40.622/2017/8. számú ítélete
- Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság K.28.950/2013/5. határozata
- Fővárosi Törvényszék K.700.412/2018/8. számú ítélete
- Kúria Kfv.37.115/2014/5. számú ítélete
- Kúria Kfv.II.37.084/2013/6. számú végzése
- Kúria Kfv.III.37.883/2014/5. számú határozata
- Országgyűlési beszámoló a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság elektronikus hírközléssel összefüggő tevékenységéről. B/4492 Budapest, 2019. április.
[http://nmhh.hu/dokumentum/206348/NMHH_Orszaggyulesi_beszamol
o_elektronikus_hirkozles_2018.pdf](http://nmhh.hu/dokumentum/206348/NMHH_Orszaggyulesi_beszamol_o_elektronikus_hirkozles_2018.pdf) (letöltés dátuma: 2020. március 22.)
- Osztovits András (2010): Az általános szerződési feltételek a fogyasztói szerződésekben, a tisztességtelen szerződési feltételek megítélése. In: Szikora Veronika (szerk.): *Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel*. Debrecen: Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesülete
- Rácz Lilla (2018): Blankették, ÁSZF-ek fogyasztók és tisztességtelenség a Ptk. és az Eht. viszonyában, valamint a Fővárosi Ítéltábla Gf.40.396/2016/4. számú határozata tükrében. *Polgári Jog*. 11-12. sz.

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1801102.POJ&celpara=&searchUrl=/jogszabaly-kereso%3Fsorszam%3D%26para%3D%26tipus%3D0POJ%26evszam%3D2018> (letöltés dátuma: 2020. április 1.)

- Wellmann György (2013): Az érvénytelenség. In: Wellmann György (szerk.): *Polgári jog – kötelmi jog. Első és második rész. A Ptk. magyarázata V/VI.* Budapest: HVG-ORAC

VELÜNK VAGY ELLENÜNK? – A ROBOTOK ADÓZTATÁSÁNAK JOGI KIHÍVÁSAI*

Kovács Viktória¹

Mindennapjaink egyik legnagyobb kihívását a mesterséges intelligenciára és digitalizációra épülő robottechnológiák jelentik. A munkavállalókat egyre nagyobb mértékben felváltó robotok ugyanis nemcsak a munkahelyek megszűnésének, hanem az állami bevételek kiesésének súlyos következményeit is magukban hordozzák, mivel a robot által generált nyereség a hatályos szabályozás értelmében nem esik adókötelezettség alá. Mindezek mentén egy olyan joghézaggal teli szabályozási keretben találjuk magunkat, amelyre munkáltatóként ugyan pozitívan tekintünk, állami oldalról vizsgálva az adókikerülések és megbúvó magatartások hosszútávon azonban beláthatatlan következményekhez vezetnek. A világméretet öltő, lassan bármit megvalósító innovációkkal szemben sürgősen fel kell lépni a jogalkotónak, amelyet vagy egy konkrét szabályozási megoldásban, vagy – radikális jelleggel – egy gordiuszi csomó vágással történő tevékenységtiltásban fogatosíthat.

Mi lesz a későbbiekben? A különféle ösztönzőket formálják át, vagy konkrétan megadóztatják a robotokat? A továbbiakban ezen kérdések mentén járom végig ezt a kifejezetten aktuálisnak mondható problémát, és a lehetséges eszközök feltárásával megpróbálok felvázolni egy optimális jogi szabályozási helyzetet.

1. A robotizáció okozta jogi kihívások

Az elmúlt évek eredményeinek köszönhetően erős túlzással állítható, hogy a számítógépes technológiák napjainkra már alapjaiban alakítják a társadalmunkat. A munkakörök százait megszüntetni képes robotok által végzett tevékenységnek² köszönhetően a munkafolyamatok ugyanis nem látott mértékben gyorsulnak, s a munkavállalók elbocsátása miatt kieső költségek ilyen módon kvázi adókedvezményt biztosítanak a vállalkozások számára. A munkajövedelemre kivetett adók és a munkavállaló után keletkező munkáltatói költségek megfizetési kötelezettsége³ a robotok alkalmazása esetén ugyanis nem

* DOI 10.21867/KjK/2020.4.3.

¹ Kovács Viktória, joghallgató, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

² Oberson, Xavier (2017): Taxing robots? From the Emergence of an Electronic Ability to Pay to a Tax on Robots or the Use of Robots. *World Tax Journal*, 248.

³ Az OECD tagállamaiban végzett 2015-ös felmérés alapján az összes adóbevétel mintegy 50%-a származott egyéni jövedelemadóból, valamint társadalombiztosítási adóból. El-Sibaie, Amir (2018): Sources of Government Revenue in the OECD.

terhelik a munkáltatót. A tömeges elbocsátások révén veszélybe kerül a megélhetés, amelyet az államnak valamilyen módon mindenképpen kezelnie kell. A helyzet a leghatékonyabb formában egy olyan adóteher kivetése révén volna stabilizálható, amely mentén az alábbiakat kell rendezni:

Ki legyen az adóalany? – ehhez egységesen szükséges megalkotni a jogi jogi fogalmát, s tisztázni kell azt is, hogy ezeket a technológiákat személyként vagy tárgyként ismerjük el?

Hogyan rendezzük az adóalany helyzetét? – emeljük a robotokat egy új „elektronikai” értelemben vett jogi személyiség szintjére? Vagy olyan jogi személyiséggel ruházzuk fel, amely a polgári jogi szabályozás mentén kiigazított?

Milyen típusú adó kerüljön bevezetésre? – a jogi személyiséggel történő felruházás esetén vonjuk őket társasági-adó hatálya alá? Ha tárgyként hagyjuk őket a szabályozásban sújtjuk őket klasszikusan értelmezett objektumadóval? A termékekhez hasonlóan vonjuk őket a forgalmi adó hatálya alá vagy adóztassuk meg az általuk generált nyereséget?

Ki viselje az adóterhet? A gyártó vagy az a vállalkozás, amely tevékenységét az MI segítségével gyorsítja? Talán a fogyasztó, mint végső adóteher viselője?

2. A jogi kihívásokra adott válaszok - néhány „minta-szabályozási” koncepció

A fent említett kérdésekre nemcsak nemzetközi szinten, hanem az Európai Unióban és annak egyes tagállamaiban is keresik a választ. A jogalkotói törekvés minden esetben egységes, a cél, hogy ezeket a sajátos formákat mindenképpen adóztassuk meg, hiszen a kieső állami bevételek és az ezáltal generált gazdasági egyenlőtlenségek olyan következményhez vezetnek, mely révén először rövid távon torzul a piac, sérülnek az egyenlő versenyfeltételek, s megkülönböztethető pozícióban uralkodik egyik vállalkozás a másik felett. A technológiai jelenség hosszútávon pedig olyan kereskedelmi ellentétet képes eredményezni, melynek beláthatatlan következményei lehetnek. Nézzünk meg néhány olyan törekvést, amelyek célja a mesterséges intelligencia megadóztatására irányult.

Az első kiemelkedő javaslatot a robotokat sújtó egységes robotadó felvetése jelentette. 2017-ben egy európai parlamenti képviselő készített jelentést olyan konkrét robotadó bevezetésének tárgyában,⁴ melyben többek között kitért arra, hogy a robotika térnyerésének és szabályozásának hiányában az uniós értékek, a foglalkoztatás jövője és értéke, a szociális jóléti és biztonsági rendszerek

<https://files.taxfoundation.org/20180322141501/Tax-Foundation-FF581.pdf> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)

⁴ Európai Parlament Jogi Bizottsága (2017): REPORT with Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_EN.pdf (letöltés dátuma: 2020. november 5.)

stabilitása, valamint a vagyoneelosztás egyenlőtlensége kerül veszélybe. A javaslatban vagylagos jelleggel a robot által elvégzett munka után, vagy a robot használatára és karbantartására kivetendő díj bevezetésének gondolatát vetette fel. Ennek az összegnek a munka nélkül maradt munkavállalók támogatásának vagy átképzésének volna a felhasználási célzata, azon munkavállalók számára, akik munkájukat éppen a robotok miatt veszítették el. Az Unió megoldás mellett olyan kiemelkedő személyek és jogtudósok foglaltak támogató álláspontot, mint Bill Gates⁵, Robert Shiller⁶, Elon Musk⁷ és Stephen Hawking⁸. A Nemzetközi Robotikai Szövetség ennek ellenére kifejezetten szembe helyezkedett a javaslattal, megjegyezve, hogy egy ilyen adó negatív hatással lenne a versenyképességre és a foglalkoztatásra.⁹ A kötelező jelleggel kivetendő robotadó elutasítását követően az EP képviselők egy olyan megoldási tervvel álltak elő, amely már egy potenciális jellegű robotadóra vonatkozott.¹⁰ Igaz, hogy ez ugyan visszalépést jelentett a korábbi javaslathoz képest, a globális támogatottság azonban egyre nagyobb mértet öltött, érdemi eredményre azonban ebben az esetben sem került sor.

Az Európai Uniót kívül az Egyesült Államokban is megjelentek szabályozási javaslatok. 2018-ban San Francisco polgármesterjelöltje javasolt

⁵ Delaney, Kevin J. (2017): The Robot That Takes Your Job Should Pay Taxes, Says Bill Gates. *QUARTZ.com*. <https://qz.com/911968/bill-gates-the-robot-that-takes-your-jobshould-pay-taxes/> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)

⁶ Ün. „Robotok mérsékelt adója”, mely a politikai egyenlőtlenségek kezelését természetes úton valószínűsíti meg: Shiller, Robert J. (2017): Robotization Without Taxation? *Project Syndicate.org*. <https://www.project-syndicate.org/commentary/temporary-robot-tax-finance-adjustment-by-robert-j--shiller-2017-03?barrier=accesspaylog> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)

⁷ Clifford, Catherine (2016): Elon Musk: Robots Will Take Your Jobs, Government Will Have to Pay Your Wage. *CNBC.com*. <https://www.cnn.com/2016/11/04/elon-musk-robots-will-take-your-jobs-government-will-have-to-pay-your-wage.html> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)

⁸ Bolton, Doug (2015): Stephen Hawking Says Robots Could Make Us All Rich and Free—But We're More Likely to End Up Poor and Unemployed, *Independent.uk*. <https://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-and-tech/stephen-hawking-says-robotscould-make-us-all-rich-and-free-but-were-more-likely-to-end-up-poor-and-a6688431.html> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)

⁹ IFR: International Federation of Robotics (2017): Service Robots Record. <https://ifr.org/ifr-press-releases/news/world-robotics-federation-ifr-why-bill-gates-robot-tax-is-wrong> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)

Lásd továbbá: Cousins, Steve (2017): Is a 'Robot Tax' Really an 'Innovation Penalty'?, *Techcrunch.com*. <https://techcrunch.com/2017/04/22/save-the-robots-from-taxes/?guccounter=1> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)

Tschilidzi, Marvala (2018): On Robot Revolution and Taxation. <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1808/1808.01666.pdf> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)

¹⁰ Proddhan, Georgina (2017): European Parliament Calls for robot law, rejects robot tax. *Reuters.com*. <https://www.reuters.com/article/us-europe-robotslawmaking/european-parliament-calls-for-robot-law-rejects-robot-tax-idUSKBN15V2KM> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)

egy ún. „*emberi munkaerőt kiszorító robotot terhelő*” adót¹¹, majd Chicagóban Ameya Pawar nyújtott be egy olyan rendeletet, amelyben követelte az áthelyezési támogatás megteremtését azon nagyvállalatoknál, akik az emberi munkaerőt robottal helyettesítik.¹² Alexandria Ocasio-Cortez amerikai képviselő beszédében pedig a robotokat alkalmazó vállalkozásokat terhelő 90%-os adókulcs bevezetését szorgalmazta, s a 2020-as elnökválasztás 2 elnökjelöltje is kifejezetten a robotadóra irányuló javaslatot tett.¹³

A robotadó kiszabásának tárgyában említenék még néhány konkrét nemzetközi példát, amely túlrugaszkodott az elméleti kereteken és konkrét adóteher kivetését szorgalmazta. Dél-Korea azokat a létesítményeket, melyek működésüket a robottechnológiára alapozzák, a potenciális adókedvezményeitől kívánta megfosztani, Olaszország pedig az ilyen vállalkozások és társaságok jövedelemadó-kulcsát 1% értékkel akarta megemelni. Amerikában és Genfben már konkrét adótárgy mentén kívánták kivetni az adóterhet: első esetben a taxisofőr munkáját felváltó önvezető autó viteldíját szorgalmazták egy 3%-os adókulccsal sújtani, Genfben pedig az önkiszolgáló pénztárgépet használó vállalkozásokra akartak adóterhet róni.

3. Hipotetikus megoldási javaslatok. Mi lenne a legoptimálisabb?

Ahogy láthattuk, a körbejárt problémakör igen jelentős kihívások elé állítja a szabályozást. Egy esetleges robotadó bevezetése azonban nem volna lehetetlen, s az adóterhet az általam felvázolt megoldások mentén több irányból is megközelíthetnénk.

3.1 A robotok tevékenységeinek tulajdonítható beszámított jövedelemadó bevezetése

A robotok jogi személyként elismerése mentén egy új adó kiszabásának gondolata merülhet fel. Ennek értelmében a robot által végzett munka, áru vagy szolgáltatásnyújtás volna az adóköteles tevékenység. Ily módon felvetődhetne a

¹¹ Price, Emily (2017): Bill Gates' Plan to Tax Robots Could Become a Reality in San Francisco. *Fortune.com*. <http://fortune.com/2017/09/05/san-francisco-robot-tax/> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)

¹² Spielman, Fran (2019): Pawar Proposes Claw-back Clause, Robot Tax to Guard Against Amazon Automation. *Chicago.Suntimes.com*. <https://chicago.suntimes.com/2019/2/12/18314110/pawar-proposes-claw-back-clause-robot-tax-to-guard-against-amazon-automation> (letöltés dátuma: 2020. november 7.)

¹³ De Blasio, Bill (2019): Why American Workers Need to Be Protected from Automation. *WIRED.com*. <https://www.wired.com/story/why-american-workers-need-to-be-protected-from-automation/> (letöltés dátuma: 2020. november 5.); Delaney Releases Living Wage Plan to Increase Take Home Pay, Create Universal Paid Family Leave. *JohnDelaney.com*. <https://www.johndelaney.com/2019/06/21/delaney-releases-living-wage-plan-to-increase-take-home-pay-create-universal-paid-family-leave/> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)

robot „*hipotetikus fizetésének*” gondolata is. Ez egy olyan összeget jelentene, amelyet a robot az általa végzett munka ellenértékeként „*megkap*”. A tényleges kifizetés ugyan nem valósulna meg a robot tárgyi adottságai miatt, azonban a munkáltatónál maradt összeg alkalmas volna egy adóköteles jövedelem képzésére. Ezt az összeget ezúton pedig alávehetnénk TB járuléknak és egyéb adóterheknek, hozzájárulva az állami költségvetés bevételi oldalának növeléséhez.

3.2 A robot tevékenységeinek hozzáadottérték-adó alá vonása

A kiindulópontot ebben a megközelítésben az jelenti, hogy a robotok a legtöbb olyan emberi cselekvés helyettesítésére képesek – mint például áru-és szolgáltatásnyújtás –, amelyek hozzáadottérték-adó köteles tevékenységnek minősülnek. A másik oldalról nézve pedig önmagára a robotra is tekinthetünk úgy, mint egy termék, forgalomba hozott áru (mely legtöbbször valóban hozzáadottérték-adó köteles is). Mindkét értelmezésben előállhat a forgalmiadó-kötelezettség.

Az uniós HÉA-irányelv¹⁴ úgy rendelkezik, hogy a hatálya alá tartozó ügyletek közül a HÉA-adóköteles tevékenység az, amelyet a tagállamon belül adóalanyként eljáró személy ellenszolgáltatás fejében termékértékesítési célzattal végez. Ennek révén máris rendezni kell azt a kérdést, hogy mikor nyer egy automatizált alapon működő robot tevékenysége olyan függetlenséget, amely eredményeként ÁFA-kötelezettség alá vethető? A robotok mögött ugyanis mindig van valamilyen emberi irányító, kontrolláló tevékenység. Ez a fajta humán ellenőrzés mennyiben befolyásolná a robot önálló voltát és adófüggetlenségét? Kérdéses továbbá, hogy az ügyvédet helyettesítő robot képes-e olyan érdemi munkát végezni, mint egy korábbi szakjogász, vagy egy tanítási folyamat értékelhető-e olyan érdemi órának, mint egy professzor által tartott előadás?

Ezúton mindenképpen a HÉA-semlegesség elvének kell érvényesülnie, az automatizált tevékenység ugyanis csak így volna összehasonlítható a valós emberi tevékenységgel. *Mi lesz azonban az ellátási hely meghatározásával?* A robot tevékenysége nehezen lokalizálható egy konkrét helyre. A legtöbb esetben ugyanis egyszerre több helyen folytathat interakciókat, klónja, esetleg konkrét másolata lehet, tevékenysége határon átvihető. Erre megoldást azonban már csupán a digitális adózás kérdésének végleges és egységes rendezése jelentene, hiszen ez a kérdés önmagában nem, csak a digitális szuperadó kérdéskörével párhuzamban rendezhető.

3.3 A robotokra bevezetett objektumadó

¹⁴ A hozzáadottérték-adó közös rendszeréről szóló, 2006. november 28-i 2006/112/EK tanácsi irányelv, 2. cikk 1 bekezdés a) pont HL L 347/1. [EU HÉA irányelv, 2006/112].

További alternatívaként szolgálhatna a repülőgépekre, vagy autókra hasonló jelleggel kivetett adóforma alapú megközelítés. Ilyen értelemben a robotot úgy kezelnénk, mint egy tárgyat, s a robot tulajdonjoga, illetve annak használata lenne az adóköteles tevékenység. Az adó összege vagy egy átalányos fix összegű kamatlábon, vagy pedig a robot típusaira kiigazított adóösszegeken alapulna. Ez a megoldás tekinthető a legkevésbé hatékonynak, hiszen ahogyan azt a korábbiakban is láthattuk, a robotok leginkább az emberi munkaerő felváltása miatt jelentenek veszélyt, s napjainkra már inkább egyfajta elektronikus személyként, mintsem tárgyként tekintünk rájuk.

3.4 A robot szolgáltatási díjának bevezetése

Végül további lehetőségként szolgálhatna az egyenértékűség elvére szabott robotadó bevezetése, amely egyfajta gazdasági előnyként és az állam által nyújtott szolgáltatások kompenzációjaként volna értelmezendő. Ezek a fix díjban meghatározott összegek az állami infrastruktúra használatának megfizetését, illetve a közszolgáltatás ellentételezését jelentenék a robot használata végett. Az adó így ezúton egy olyan árat jelentene, amelyet az adózó szolgáltatási díj formájában fizet meg az állam által nyújtott szolgáltatás ellenértékeként. Ez a megoldási lehetőség egy olyan állam és robothasználat közti kapcsolatot volna képes eredményezni, amelynek köszönhetően az állam regisztrálni tudná a használatban lévő robotokat, és egyben ellenőrizni és felügyelni tudná ezeket a tevékenységeket.

4. Merre tart a robotadó bevezetése?

A robotadó kivetésének gondolata, valamint annak indokoltsága persze mindenki által más megítélésű. Egyaránt beszélhetünk előnyről és hátrányról is, fontos, hogy mindkét megközelítéssel tisztában legyünk ahhoz, hogy egy koherens képet kapjunk a jogintézményről. A gazdasági recesszió okozta munkanélküliség politikai szempontból mindenképp indokolja az automatizálási folyamatokkal szemben egy egyfajta büntető célzatú adó kivetését. A robotok ugyan nem tekinthetők társadalmunk aktív szereplőinek, hiszen nem bírnak szavazati joggal, illetve semmilyen formában nem vesznek részt a népakarat kifejezésében vagy szerepvállalásában, passzív módon mégis képesek „*elvágni*” az emberek megélhetését. Ezt a problémahelyzetet mindenképp fel kell oldani.

Lehetséges ugyan, hogy a technika fejlődése még tovább megy. Itt már olyan távlatokra gondolok, amikor a robot nem tárgyként és nem is jogi személyként jelenik meg a mindennapokban, hanem már konkrét jogalannyá válik. Ez az utópikus kép felveti a személyi jövedelemadó fizetés lehetőségét is, vagy a kifejezetten robotra szabott kriptovaluta alapú adórendszer megalkotásának

gondolatát is. Ez azonban egy olyan messzemenő ideakép, amely előre meg nem számolható évek múlva válhat relevánssá.

Egy biztos, bármely olyan adórendszer, amely az emberi erőfeszítés és munkavégzés alapján támaszkodik bevételekre, minden esetben ki van téve a technológia és az automatizáció okozta kihívásoknak. Ezúton pedig ahhoz, hogy terheit enyhíteni tudja, mindenképp egy alternatív bevételi forrást kell megalkotnia, amelyhez konszenzusra, konkrét végrehajtási tervre, az ellenőrzöttség biztosítására, valamint az innovációval párhuzamos, mindennapi lépéstartásra van szüksége.

Mindezek alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy a jogalkotó képtelen szabályozni ezt az egyre jelentősebb problémakört, s a folyamatosan megjelenő újabb és újabb innovációk olyan akadályt gördítenek elé, amellyel nem képes felvenni a versenyt.

A probléma ugyanis kettős. Ha meg is alkotnánk a konkrét szabályanyagot, mire az odáig jutna, hogy hatályossá váljon akár nemzetközi, akár tagállami szinten, rég elavult volna, hiszen addigra a technológiák ugyanis már rég fellelik a joghézag biztosította kikapukat, s így érdemben okafogyott szabályanyag születik.

A legradikálisabb és legegyszerűbb megoldási lehetőség a tevékenység tiltása lenne. Itt azonban még nagyobb hátrány és ellenhang jelentkezne a támogatói oldalról, hiszen ezzel nemcsak a szabályok kijátszása és megszegése válna tömeges magatartássá, hanem ugyanúgy ahogyan az előző esetben is a felhasználók arra törekednének, hogy a betiltott tevékenységet egy újonnan megjelenő, tartalmában más, mégis ugyanolyan jellegű technológiai megoldást hozzon létre.

A mesterséges intelligencia azonban rendíthetetlenül tör előre, mindennapos változásban van, s ugyan nem mindenhol azonos mértékben van jelen, szabályozásuk mégis sürgető és kívánalmas. Szubjektív meglátásom szerint a robotadó esetében a legkielégítőbb megoldást a tagállami szabályozás jelentené. A technológiai fejlődéssel ily módon ugyanis a jogalkotó gyorsabban volna képes lépést tartani. A tagállami kormány által megalkotott szabályok elfogadása és hatályba lépése ugyanis sokkal gyorsabban valósul meg, mint a nemzetközi, globális konszenzuson nyugvó szabályok elfogadása, s ennek a rövid futamidőnek köszönhetően lehet mégis képes volna felvenni a versenyt a jogi szabályozás ezzel a robotok által generált helyzetelőnnel szemben.

Források jegyzéke:

- A hozzáadottérték-adó közös rendszeréről szóló, 2006. november 28-i 2006/112/EK tanácsi irányelv. HL L 347/1.
- El-Sibaie, Amir (2018): Sources of Government Revenue in the OECD. <https://files.taxfoundation.org/20180322141501/Tax-Foundation-FF581.pdf> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)
- Assembly Bill No. 69. – Committee on Transportation (2017), an ACT relating to transportation.
- Bolton, Doug (2015): Stephen Hawking Says Robots Could Make Us All Rich and Free – But We're More Likely to End Up Poor and Unemployed. *Independent.uk*. <https://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-and-tech/stephen-hawking-says-robotscould-make-us-all-rich-and-free-but-were-more-likely-to-end-up-poor-and-a6688431.html> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)
- Camera Dei Deputati (2017): PROPOSTA di Legge n.4621 (It.)
- City and County of San Francisco (2019): Initiative Ordinance.
- Clifford, Catherine (2016): Elon Musk: Robots Will Take Your Jobs, Government Will Have to Pay Your Wage. *CNBC.com*. <https://www.cnbc.com/2016/11/04/elon-musk-robots-will-take-your-jobs-government-will-have-to-pay-your-wage.html> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)
- Cousins, Steve (2017): Is a 'Robot Tax' Really an 'Innovation Penalty'? *Techcrunch.com*. <https://techcrunch.com/2017/04/22/save-the-robots-from-taxes/?guccounter=1> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)
- De Blasio, Bill (2019): Why American Workers Need to Be Protected from Automation. *WIRED.com*. <https://www.wired.com/story/why-american-workers-need-to-be-protected-from-automation/> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)
- Delaney Releases Living Wage Plan to Increase Take Home Pay, Create Universal Paid Family Leave. *Johndelaney.com*. <https://www.johndelaney.com/2019/06/21/delaney-releases-living-wage-plan-to-increase-take-home-pay-create-universal-paid-family-leave/> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)
- Delaney, Kevin J. (2017): The Robot That Takes Your Job Should Pay Taxes, Says Bill Gates. *QUARTZ.com*. <https://qz.com/911968/bill-gates-the-robot-that-takes-your-jobshould-pay-taxes/> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)
- Enforcement Decree of the Restriction of Special Taxation Act (2015): Presidential Decree.
- Európai Parlament Jogi Bizottsága (2017): REPORT with Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics.

- https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_EN.pdf (letöltés dátuma: 2020. november 5.)
- Prodhan, Georgina (2017): European Parliament Calls for robot law, rejects robot tax. *Reuters.com*. <https://www.reuters.com/article/us-europe-robotlawmaking/european-parliament-calls-for-robot-law-rejects-robot-tax-idUSKBN15V2KM> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)
 - IFR: International Federation of Robotics (2017): Service Robots Record. <https://ifr.org/ifr-press-releases/news/world-robotics-federation-ifr-why-bill-gates-robot-tax-is-wrong> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)
 - JAVASLAT (2017): C.4621: Tax Benefits for the Use of Artificial Intelligence Systems in the Production of Goods, OPENPARLAMENTO.
 - Oberson, Xavier (2017): Taxing robots? From the Emergence of an Electronic Ability to Pay to a Tax on Robots or the Use of Robots. *World Tax Journal*.
 - Price, Emily (2017): Bill Gates' Plan to Tax Robots Could Become a Reality in San Francisco. *Fortune.com*. <http://fortune.com/2017/09/05/san-francisco-robot-tax/> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)
 - Restriction of Special Taxation Act, (2017).
 - Secrétariat du Grand Conseil (2017) PROJET DE LOI, PL 12064, Article 16 (Switz.).
 - Shiller, Robert J. (2017): Robotization Without Taxation? *Project Syndicate.org*. <https://www.project-syndicate.org/commentary/temporary-robot-tax-finance-adjustment-by-robert-j-shiller-2017-03?barrier=accesspaylog> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)
 - Spielman, Fran (2019): Pawar Proposes Claw-back Clause, Robot Tax to Guard Against Amazon Automation. *Chicago.Suntimes.com*. <https://chicago.suntimes.com/2019/2/12/18314110/pawar-proposes-claw-back-clause-robot-tax-to-guard-against-amazon-automation> (letöltés dátuma: 2020. november 7.)
 - Tschilidzi, Marvala (2018): On Robot Revolution and Taxation. <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1808/1808.01666.pdf> (letöltés dátuma: 2020. november 5.)

A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY HATÁSA AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK UNIÓS VERSENYJOGÁRA*

Széles Krisztina¹

A rendkívüli hirtelenséggel felbukkanó koronavírus nemcsak a társadalmat, de a gazdaságot is megrendítette. Az élet és a megélhetés is komoly veszélybe került. Az Európai Unióban 2020 tavaszán mind a tagállami döntéshozók, mind az Európai Bizottság számára világossá vált, hogy vállalkozások ezrei, sőt egész szektorok mehetnek tönkre, ha nem avatkoznak be. A Bizottság úgy nyilatkozott, hogy a 2008-as válságkezeléséhez hasonlóan valamennyi szükséges eszközt hajlandó bevetni. Ennek jegyében létrehozott egy ideiglenes állami támogatási keretrendszert is, a fennálló járványhelyzet negatív gazdasági hatásainak enyhítésére.

Az állami támogatások uniós szabályai

Az uniós alapítószerződések általánosságban tiltják azokat a tagállami támogatási intézkedéseket, melyek torzítják a belső piaci versenyt.² A Bizottság kvázi uniós versenyhatóságként vizsgálja, hogy az egyes támogatási intézkedések összeegyeztethetők-e a belső piac szabályozásával. Emiatt főszabály szerint a tagállamok kötelesek valamennyi támogatási intézkedést bejelenteni a Bizottságnak. Ezt a joggyakorlat fokozatosan finomította, így mára már csak a nagyobb volumenű intézkedések bejelentéskötelesek.³

Most a koronavírus-járvány okozta válsághelyzetben a tagállamok a nehéz helyzetbe került vállalkozások megmentésére igyekeznek minden lehetséges eszközt bevetni. Például adókedvezményeket, támogatott hiteleket nyújtanak. Viszont főszabály szerint ezek az intézkedések is (uniós versenyjogi értelemben) tiltott állami támogatásnak minősülhetnek a versenytorzító hatásuk miatt. Ennek ellenére a Bizottság szerint a járványhelyzet szükségessé teszi, hogy a koronavírus-helyzettel összefüggésben keletkezett társadalmi és gazdasági károk mérséklésére a tagállamok bevezethessenek olyan intézkedéseket is, melyek normál esetben tilosak lennének. Álláspontját az állami támogatási rendszer lazításáról szóló közleményeiben megerősítette. De mi adott erre jogalapot?

* DOI 10.21867/KjK/2020.4.4.

¹ Dr. Széles Krisztina, PhD hallgató, Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

² Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. HL C 326., 2012.10.26., 47–390. (A továbbiakban: EUMSZ) 107. cikk (1) bekezdése.

³ Papp Mónika (2018): Hová tartunk? Az Európai Unió állami támogatási jogának modernizációja. *Állam- és Jogtudomány*. 59. sz. 37–62.

Az ideiglenes keretszabályok jogalapjáról

Az EUMSZ-ben két olyan bekezdést találunk, ami lehetővé tette a Bizottság számára, hogy a járványhelyzet miatt az állami támogatások szabályait ideiglenesen módosítsa.

Az EUMSZ egyrészt elismeri, hogy a belső piaccal összeegyeztethetők azok az intézkedések, melyek természeti csapások, vagy más rendkívüli események által okozott károk helyreállítására hivatottak.⁴ Másrészt rögzíti, hogy a tagállam gazdaságában bekövetkezett komoly zavar megszüntetésére speciális támogatásoknak van helye.⁵ E bekezdés alkalmazására gyakorlatilag a 2008-as gazdasági válság óta nem volt példa. Ez is jól mutatja, hogy a járványhelyzet okozta gazdasági károk rendkívül súlyosak, ellentételezésük minden lehetséges eszköz alkalmazását indokoltá teszi. Emiatt vált lehetségessé, és egyben szükségessé a fent említett bekezdések alapján az ideiglenes keretszabályok elfogadása.

Villámgyors Bizottsági jóváhagyás

A tagállamok a keretszabályok alapján bevezetett intézkedéseket is kötelesek bejelenteni a Bizottságnak, aki a lehető legrövidebb időn belül határoz jóváhagyásukról vagy adott esetben elutasításukról. Alapesetben a Bizottság eljárása hónapokig eltart. A járványhelyzet azonban megkívánja, hogy a hatékony fellépés érdekében lerövidüljenek az eljárási határidők is. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogyha a Bizottság észleli az intézkedés mielőbbi szükségességét, szinte azonnal jóváhagyja azt. Ennek szellemében az első járványhelyzettel összefüggésben bejelentett dániai intézkedést 24 órán belül engedélyezte (12 millió eurós támogatásról volt szó a lemondott nagy nyilvános események szervezőinek). Versenyjogi oldalról szemlélve a gyors eljárás magában rejt a versenyjog kijátszásának a lehetőségét is, hiszen néhány nap alatt a Bizottság nem tud olyan alapos vizsgálatot lefolytatni, mint normál körülmények között egy hosszabb eljárási idő esetén.

Célkeresztben a kis- és középvállalkozások, és a „haldokló” szektorok

A lazított támogatási lehetőségek leginkább a kis- és középvállalkozások megmentését célozzák, illetve szűk körben nagyvállalatok számára is elérhetőek.

A Bizottság célja alapvetően a likviditási problémák és a járványhelyzettel összefüggésben keletkezett károk ellentételezése. A Bizottság azonban rögzíti azt is, hogy a rugalmas keretszabályok célja nem a már eleve nehéz helyzetben

⁴ EUMSZ 107. cikk (2) bekezdésének b) pontja.

⁵ EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének b) pontja.

lévő vállalkozások megmentése (arra ugyanis a megmentési és szerkezetátalakítási támogatás „normál” szabályai alkalmazandók), hanem a kialakult helyzet által lesújtott piaci szereplőké. Különösen a turizmus, a közlekedés, a vendéglátás, és a kulturális szektor megsegítéséről van szó.

Az első hullám lehetőségei⁶

A járványhelyzetben a tagállamok első körben ötféle speciális támogatási kategória alapján nyújthatnak ideiglenes vagy kiegészítő támogatást:

1. A közvetlen támogatások, visszafizetendő előlegek vagy adókedvezmények

A tagállamok 800 000 euróig (elsődleges mezőgazdasági termelés esetén 100 000 euróig, halászati- és akvakultúra-ágazat esetén 120 000 euróig) nyújthatnak közvetlen támogatást, visszafizetendő előleget vagy adókedvezményt a hirtelen hitelszűkével vagy akár hitelhiánnyal szembesülő vállalkozásoknak. Ily módon csak olyan vállalkozások támogathatók, melyek nem minősültek már 2019. december 31. előtt nehéz helyzetben lévő vállalkozásnak.

2. Hitelgaranciák formájában nyújtott támogatás

A jelenlegi körülmények között a tagállamok korlátozott időtartamú és összegű állami hitelgaranciát vállalhatnak annak biztosítására, hogy a bankok és más hitelintézetek továbbra is nyújtsanak hitelt a hirtelen likviditáshiánnyal küzdő vállalkozásoknak. A garanciaberuházási és működőtőke-hitelekre is vonatkozhat. Ez a lehetőség is csak azon vállalkozások számára érhető el, amelyek az év vége előtt nem minősültek nehéz helyzetben lévő vállalkozásnak, azaz melyek ezt követően, a COVID-19-járvány kitörése miatt szembesültek gazdasági nehézségekkel, vagy kerültek nehéz helyzetbe.

3. Kedvezményes hitelkamatlábak formájában nyújtott támogatások

A fenti megfontolásokból a járványhelyzetben a tagállamoknak lehetősége van kedvezményes kamatlábú hitelek nyújtására is az előző pontban meghatározottak szerint.

4. A hitelintézeteken vagy más pénzügyi intézményeken keresztül garancia vagy hitel formájában nyújtott támogatás

A tagállamok hitelgaranciát és kedvezményes kamatlábú kölcsönöket közvetítők, bankok vagy más pénzügyi intézmények révén is nyújthatnak. Ezen esetben fontos, hogy a tagállam biztosítsa a támogatás eljutását a végső

⁶ A Bizottság közleménye: az állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi COVID-19-járvánnyal összefüggésben való támogatása céljából. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2020:0911:FULL&from=EN> (letöltés dátuma: 2020. december 6.)

kedvezményezetthez és megakadályozza, hogy a közvetítő bank saját maga védelmére használja a támogatást.

5. Rövid távú exporthitel-biztosítás

Főszabály szerint piacképes kockázatokra nem nyújtható állami támogatás, azonban a járvány előidézhethet olyan válsághelyzeteket is, hogy egyes tagállamokban nincs fedezet a piacképes kockázatokra. Ilyen rendkívüli helyzetben a tagállamok rövid távú exporthitel-biztosítást is nyújthatnak.

A keretszabályok bővítése, a 2., 3. és 4. módosítás⁷

A módosítások révén az ideiglenes keretszabályok az eredeti lehetőségekhez képest további hét támogatási kategóriával bővültek eddig, így a speciális szabályok alapján támogatható:

- *a Covid19 szempontjából releváns kutatás és fejlesztés,*
- *a tesztelési és felskálázási (upscaling) infrastruktúra,*
- *a Covid19 szempontjából releváns termékek előállítására.*

Lehetőség van továbbá:

- *adó és/vagy társadalombiztosítási járulékok elhalasztására,*
- *munkavállalók utáni bértámogatásra a járvány alatti elbocsátások elkerülése érdekében,*
- *feltőkésítési támogatásra,*
- *fedezetlen állandó költségek támogatására.*

Monitoring

A tagállamoknak az ideiglenes keretszabályok alapján nyújtott minden egyes egyedi támogatásra vonatkozó információt 12 hónapon belül közzé kell tenniük az átfogó állami támogatási honlapon. 2021. június 30-ig be kell nyújtaniuk a Bizottságnak a jóváhagyott programok alapján bevezetett intézkedések listáját, valamint kötelesek részletes nyilvántartást is vezetni a támogatásokról, melyekből megállapítható, hogy a feltételeket betartották.

Vannak más eszközök is

A Bizottság szerint a kormányok számos módon segíthetnek a bajbajutott vállalkozásokon, anélkül, hogy állami támogatásokra és a Bizottság engedélyére lenne szükség.

⁷ Az ideiglenes keretszabály 2020. április 3-án, 2020. május 8-án, június 29-én és október 13-án módosított informális egységes szerkezetbe foglalt változata. https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/TF_consolidated_version_amended_3_april_8_may_29_june_and_13_oct_2020_hu.pdf (letöltés dátuma: 2020. december 6.)

Ilyen általános jellegű eszköz lehet például az adófizetési kötelezettség (például társasági adó, hozzáadottérték-adó, ÁFA, szociális hozzájárulási adó stb.) felfüggesztése. Fontos azonban, hogy ezt ne szelektív módon tegyék a tagállamok, hanem valamennyi vállalkozásra nézve általános jelleggel.

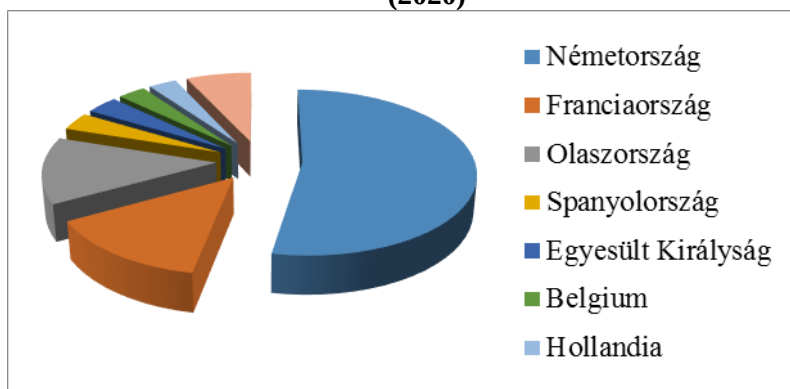
A tagállamok nyújthatnak magánszemélyeknek is támogatást, amennyiben nem térítették vissza a törölt vagy elmaradt szolgáltatások vagy jegyek ellenértékét, így ellentételezhető akár egy elmaradt utazás értéke, vagy egy sporteseményre szóló jegy is.

Továbbra is jogszerűen vezethetők be a csoportmentességi rendelet⁸ által rögzített bejelentési kötelezettség alól mentes intézkedések, illetve a de minimis rendeletben⁹ meghatározott összeg alatti támogatások.

Versenyre gyakorolt hatások

1. ábra

Engedélyezett támogatási programok tagállamonkénti megoszlása (2020)

Forrás: a szerző saját szerkesztés a Bizottság adatai (2020) alapján

A járványhelyzet negatív gazdasági hatásainak enyhítésére a Bizottság engedélyezte tehát az állami támogatás szabályainak enyhítését. Noha erre a lépésre a vírushelyzetben szükség volt, de széleskörű és hosszú távú alkalmazása valószínűleg torzítja a tagállamok közötti versenyt.

Az engedélyezett támogatási programok arányait tekintve az engedélyezett állami támogatások elsősorban a főbb gazdaságokat érintik: Németországot (a teljes összeg 58%-a), Franciaországot (14%) és Olaszországot (13%).

⁸ Lásd: A Bizottság 651/2014/EU rendelete a Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetőségéről.

⁹ Lásd: A Bizottság 1407/2013/EU rendelete az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a csekély összegű támogatásokra való alkalmazásáról.

Ez alapján fennáll a kockázata annak, hogy a tagállamok között jelentős eltéréseket eredményeznek a megengedőbb szabályok, hiszen a nagyobb költségvetési kapacitású tagállamok sokkal szélesebb körben tudnak élni a lehetőséggel, és több állami támogatást tudnak kiosztani gazdasági szereplőiknek, mint a kisebbek. Bár a koronavírus-járvány megköveteli minden lehetséges eszköz alkalmazását a társadalmi és gazdasági károk enyhítése végett, de számolni kell a belső piacra és a környezetre gyakorolt esetleges negatív hatásokkal is.

Források jegyzéke:

- A Bizottság 1407/2013/EU rendelete az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a csekély összegű támogatásokra való alkalmazásáról.
- A Bizottság 651/2014/EU rendelete a Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetőségének nyilvánításáról.
- A Bizottság közleménye: az állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi COVID-19-járvánnyal összefüggésben való támogatása céljából. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2020:091I:FULL&from=EN> (letöltés dátuma: 2020. december 6.)
- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. HL C 326., 2012.10.26., 47–390.
- Az ideiglenes keretszabály 2020. április 3-án, 2020. május 8-án, június 29-én és október 13-án módosított informális egységes szerkezetbe foglalt változata. https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/TF_consolidated_version_amended_3_april_8_may_29_june_and_13_oct_2020_hu.pdf (letöltés dátuma: 2020. december 6.)
- Papp Mónika (2018): Hová tartunk? Az Európai Unió állami támogatási jogának modernizációja. *Állam- és Jogtudomány*. 59. sz. 37–62.

Fórum rovatunkban a Közjavak folyóirat korábbi számaiban megjelent tanulmányokhoz érkezett hozzászólásokat, vitaindítókat, reflexiókat, megjegyzéseket közöljük, továbbá lehetőséget biztosítunk a szakmai eseményekről, konferenciákról szóló összefoglalók közzétételének is. A közös gondolkodás alapjainak továbbépítéséhez kíván fórumot biztosítani, továbbá a közjogi kutatások aktuális kérdéseinek megvitatásához, közvetlenül teret adva az aktuális témákkal kapcsolatos hírek megjelenésének, valamint a szakmai vélemények és különböző álláspontok közlésének a különböző jogágak közötti szabad és kötetlen kommunikáció jegyében.

AZ AMERIKAI ELNÖKVÁLASZTÁS HATÁSA AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS ELLENI KÜZDELEMRE 2.0*

Lovas Dóra¹

A 2020. évi amerikai elnökválasztást a világ minden részéről nyomon követték, több országban is a közérdeklődés fókuszpontjába került a két, teljesen más szakpolitikai prioritásokat követő elnökjelölt küzdelme a vezetői pozícióért. Az eredményeknek nemcsak az USA-ra, hanem az egész világra hatásuk van, hiszen az Amerikai Egyesült Államok a világ egyik gazdasági vezetője és hozzáállása hatással lehet a továbbhaladás irányaira, így például a klímaváltozás elleni küzdelemre is. Az új elnök (Joe Biden) már kijelölte politikai irányvonalainak legfőbb támpilléreit, amelyek közül a klímaváltozás elleni küzdelemre vonatkozót, a 2020. november 05-ei szerdán közzétett Twitter bejegyzésében megerősítette. Az előző elnök – Donald Trump – kedvelt megnyilvánulási fórumának tekintette ezen közösségi oldalt, amelyet - úgy néz ki-, a hivatalba lépni készülő utódja is átvész majd.

Előzmények

2017-ben az „Az amerikai elnökválasztás hatása az éghajlatváltozás elleni küzdelemre - Globális felmelegedés, mint létező probléma?” című

* DOI 10.21867/KjK/2020.4.5.

¹ Dr. Lovas Dóra, egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Pénzügyi Jog és Közmenedzsment Tanszék; tudományos segédmunkatárs, MTA-DE Közzolgáltatási Kutatócsoport

blogbejegyzésünkben már írtunk arról, mekkora jelentősége van annak, hogy az Amerikai Egyesült Államokban milyen szakpolitikai irányvonalakat követő elnök teszi le a beiktatási esküt.² Barack Obama 2009-ben lett az USA elnöke és 2016-ig (két cikluson keresztül) töltötte be ezt a tisztséget. A megválasztását követően négy célt tűzött ki maga elé, amelyek közül az egyik az éghajlatváltozás elleni küzdelemre vonatkozó, sürgős és jelentős lépések megtétele volt. 2016 szeptemberében Obama és Hszi Csin-ping kínai államfő ratifikálták a Párizsi Megállapodást, így addig összesen 25 ország írta alá (amelyek a világ károsanyag-kibocsátásának kb. 39-41%-át adják). Az egyezmény végül 2016 november 4-én lépett hatályba, mivel teljesült azon feltétel (az Európai Unió és tagállamai általi ratifikációval), hogy azt legalább 55 állam ratifikálja, amelyek együttesen a globális felmelegedést okozó anyagok kibocsátásának 55 százalékáért felelősek. A Párizsi Megállapodás alapján elkészült az amerikai nemzet törekvéseit meghatározó nemzeti dokumentum (INDC) is, amely nagy előrelépés volt, annak ellenére, hogy szélesebb (kevésbé egyértelmű) értelemben megfogalmazott célkitűzéseket tartalmazott, mint az Európai Unió dokumentumában rögzítettek, mivel ezen utóbbi konkrétan megfogalmazza, hogy a közlekedésben, az energetikában, és az iparban mekkora csökkentést irányoz előre, illetve emellett célul tűzi ki a megújuló energiaforrásra történő fokozatos áttérést.

Donald J. Trump Twitter bejegyzése 1.

Forrás: Twitter

² Lovas Dóra (2016): *Az amerikai elnökválasztás hatása az éghajlatváltozás elleni küzdelemre - Globális felmelegedés, mint létező probléma?* <https://kozjavak.hu/az-amerikai-elnokvalasztas-hatasa-az-eghajlatvaltozas-elleni-kuzdelemre-globalis-felmelegedes-mint> (letöltés dátuma: 2020.december 14.)

2016 novemberében az éghajlatváltozás elleni küzdelem mellett elkötelezett Barack Obamát (2009–2017), a környezetvédelem kapcsán szkeptikusabb Donald Trump (2017-2021) váltotta elnöki székében.³ Az új elnök már a kampánya során is jelezte, hogy megválasztása esetén az USA ki fog lépni a Párizsi Klímaegyezményből - mivel véleménye szerint: az átverés, és csupán Kína találta ki - azonban kevesen gondolták, hogy a hivatali idejében ekkora figyelmet szentel majd ezen szakpolitikai terület elleni küzdelemnek. 2017. január 20-ai beiktatásával egyidejűleg a Fehér Ház honlapját frissítették, és eltűnt az Obama ciklus során külön létrehozott – amerikai és nemzetközi lépéseket tartalmazó - környezetvédelmi oldal. Miután tehát Trump Twitter üzenetek formájában is kifejtette – éghajlatváltozás valódiságát megkérdőjelező - véleményét, 2017. június 01-én bejelentette, hogy az USA felmondja a Párizsi Klímaegyezményt.

Donald J. Trump Twitter bejegyzése 2.

Forrás: Twitter

A kilépési nyilatkozatot nem mindenki fogadta kitörő lelkesedéssel, így e körben létrehozták például a „we are still in” mozgalmat, amelyben több mint 100 város, 9 állam, 900 vállalkozás és 183 egyetem vett részt. A vállalkozások között olyan nagy gazdasági szempontból domináns szereplők szerepelnek, mint a Facebook, Tesla, Apple vagy a Google. A mozgalom tagjai továbbra is kötelezőnek ismerték el - magukra nézve - a klímaegállapodást.⁴ Ezenkívül két kiemelkedő amerikai egyetem által elkészített tanulmány elemzése alapján az USA előnyei a kilépéssel, csupán rövidtávon érzékelhetők. A dokumentum előrejelzése szerint világszinten az átlagjövedelem 2100-ra

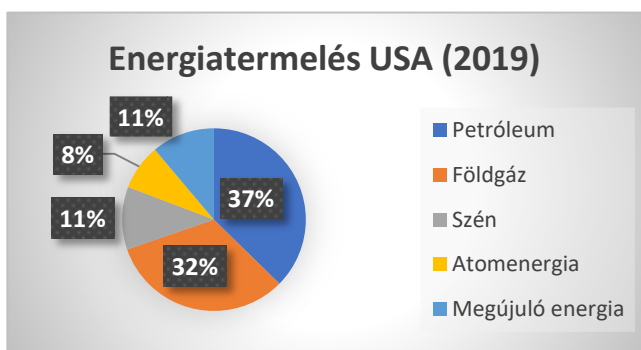
³ Szöke Diána (2017): Az amerikai energia- és klímapolitika Barack Obama elnöksége alatt, Külügyi Szemle, Különszám, 2017. 108-121. [https://kki.hu/assets/upload/08 - Szoke Diana.pdf](https://kki.hu/assets/upload/08_-_Szoke_Diana.pdf) (letöltés dátuma: 2020. november 6.)

⁴ Magyar Nemzeti Bank, Az USA Párizsi Klímaegyezményből való kilépésének következményei, <https://www.mnb.hu/letoltes/az-usa-parizsi-klímaegyezménybol-valo-kilepesenek-kovetkezmenyei.pdf> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)

23%-kal fog csökkenni, miközben a globális felmelegedés folytatódik, amely pedig 2016-hoz képest csaknem 36%-kal redukálja majd az USA GDP-jét. Az elnöki adminisztráció legnagyobb érve a munkahelyteremtés biztosítása, mint indok is megdőlni látszik, hiszen az analízis szerint a jövőben sokkal több munkahelyet lehet biztosítani az alternatív energiák termelésével, mint a hagyományosával. Továbbá a szénipari dolgozók is az egyezményben maradáshoz támogatták, mivel véleményük szerint úgy sokkal jobban tudják érdekeiket képviselni. Ezenkívül a környezetvédelemre, diplomáciai kapcsolatokra és az elnök támogatói bázisára is hátrányos következményekkel jár egy ilyen döntés, amelyet a 2020.évi elnökválasztás aláámasztott.⁵

1. ábra

Az energiatermelés forrásának megoszlása az USA-ban (2019)

Forrás: a szerző saját szerkesztése az eia.gov adatai alapján

A globális felmelegedés elleni küzdelem korunk egyik legnagyobb globális kihívása, hiszen az éghajlatváltozás okozta számos negatív hatás ellen (például az átlaghőmérséklet emelkedése, szélsőséges időjárás jelenségek kialakulása, valamint termőföldek eltűnése, drasztikus csökkenése) országhatárokon átívelően kell megoldást találnunk.⁶ A hátrányos következményeket leginkább a fosszilis energiahordozókból származó üvegházhatású gázok kibocsátása okozza, ezért ezen tényezők megszüntetésének vagy legalábbis fokozatos és jelentős csökkentésének nemzetközi dokumentumok középpontjába állítása a globális egyezmények egyik legfőbb célja. Az USA energiatermelése a 2019.évi

⁵ Magyar Nemzeti Bank: *Az USA Párizsi Klímaegyezményből való kilépésének következményei*, 2017.július 16., <https://www.mnb.hu/letoltes/az-usa-parizsi-klímaegyezménybol-valo-kilepesenek-kovetkezményei.pdf> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)

⁶ Globális felmelegedés hatásai, <http://enfo.agt.bme.hu/drupal/sites/default/files/A%20GLOB%C3%81LIS%20FELMELEGED%C3%89S%20V%C3%81RHAT%C3%93%20HAT%C3%81SAI.pdf> (letöltés dátuma: 2017. június 29.)

adatok alapján jelentős részben fosszilis energiahordozókat takar, azonban az EIA (Energetikai Információs Igazgatóság) 2050-re a megújuló energiaforrásokból származó termelés és fogyasztás jelentős növekedését és a nukleáris termelés stabilitását prognosztizálja.⁷

Új elnök, új célok

A Párizsi Megállapodásban meghatározott kilépési időtartam 2020. november 04-én járt le (az új elnök beiktatására január 20-án kerül sor), így az USA már hivatalosan sem részes állama az egyezménynek.

A 2020-as amerikai elnökválasztáson Donald Trump ellenfele, a demokrata Joe Biden kampányában többször jelezte, hogy megválasztása esetén az országot visszavezeti a klímaegyezményhez, továbbá vállalja, hogy az USÁ-t 2050-ig klímasemlegessé teszi, támogatja a megújuló energiaforrások elterjesztését és egyéb környezetvédelmet elősegítő intézkedéseket ösztönöz. 2020. november 05-én, a klímaegyezményből való kilépés megtörténtének napját követően, Twitter üzenetben megerősítette korábbi állítását.⁸

Joe Biden Twitter bejegyzése

Joe Biden @JoeBiden · Nov 5, 2020

...

United States government official

Today, the Trump Administration officially left the Paris Climate Agreement. And in exactly 77 days, a Biden Administration will rejoin it.

Ma a Trump-kormány hivatalosan is kilépett a párizsi klímaegyezményből. Pontosan 77 nap múlva egy Biden-kormány ismét csatlakozni fog hozzá.

Forrás: Twitter

Nem meglepő az új elnök hozzáállása a klímaváltozás elleni küzdelemhez, hiszen már a jogi egyetemen, majd az 1973-as szenátori megválasztását követően, valamint 2009-2017 időtartam közötti alelnöksége alatt is egyik kiemelt fókuszpontja a környezetvédelem volt. Mivel csaknem nyolc évig volt

⁷ <https://www.eia.gov/outlooks/aeo/> (letöltés dátuma: 2020. december 6.)

⁸

https://www.elobolygonk.hu/Klimahirek/Klimavedelem/2020_11_06/joe_biden_elkotelezte_mag_at_a_parizsi_klimaegyezmennyhez_torteno_visszateres_mellet/fb?fbclid=IwAR1y0Tc9bzYuHT1dHXa1PRrEHAV4kR2yyTucuH5zhZ-XF4mnuj90ZhGWu0Q (letöltés dátuma: 2020. november 6.)

Barack Obama alelnöke, amely időtartam alatt végig támogatta vezetőjét a Párizsi Klímaegyezmény ratifikálásában, így megválasztása (és nyilatkozatai) előre prognosztizálták lépéseit. Biden 2030-ra tűzte ki az üvegházhatású gázok kibocsátásának felére csökkentését, illetve 2050-re azok teljes megszüntetését, ezáltal pedig jól fizető munkahelyek létrehozását és az Egyesült Államok vezető szerepének biztosítását a tiszta energiatechnológiák terén.⁹ Konkrétabb lépésekre 2021. január 20. után számíthatunk, hiszen akkor kerül sor Biden beiktatására.

Mindenesetre, ami a jövőt illeti, annak ellenére, hogy pozitív az új elnök megnyilvánulása, nem tekinthetünk el azoktól a nehézségektől, amelyekkel Obama is szembesült az elnöki ciklusa alatt. Előremutató, hogy több, a verseny piacon vezető szerepet betöltő vállalat kiállt – „we are still in” - a Párizsi Klímaegyezmény mellett, az EU és Kína is üdvözölte az irányváltást, azonban vannak a megállapodásnak ellenzői is. A kérdés belpolitikailag rendkívül érzékeny és éppen ezért kérdéseket vet fel, hogy az új elnök, hogyan és milyen hatékonyan tud eredményeket elérni, a fennálló konfliktusok és eltérő érdekek figyelembevétele mellett.

Források jegyzéke:

- Lovas Dóra (2016): Az amerikai elnökválasztás hatása az éghajlatváltozás elleni küzdelemre - Globális felmelegedés, mint létező probléma? <https://kozjavak.hu/az-amerikai-elnokvalasztas-hatasa-az-eghajlatvaltozas-elleni-kuzdelemre-globalis-felmelegedes-mint> (letöltés dátuma: 2020.december 14.)
- Szőke Diána (2017): Az amerikai energia- és klímapolitika Barack Obama elnöksége alatt, Külügyi Szemle, Különszám, 2017. 108-121. [https://kki.hu/assets/upload/08 - Szoke Diana.pdf](https://kki.hu/assets/upload/08_-_Szoke_Diana.pdf) (2020. november 06.)
- Magyar Nemzeti Bank: Az USA Párizsi Klímaegyezményből való kilépésének következményei, 2017. július 16., <https://www.mnb.hu/letoltes/az-usa-parizsi-klimaegyezmenybol-valo-kilepesenek-kovetkezményei.pdf> (letöltés dátuma: 2020.november 6.)
- Globális felmelegedés hatásai, <http://enfo.agt.bme.hu/drupal/sites/default/files/A%20GLOB%C3%81L>

⁹<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/04/22/fact-sheet-president-biden-sets-2030-greenhouse-gas-pollution-reduction-target-aimed-at-creating-good-paying-union-jobs-and-securing-u-s-leadership-on-clean-energy-technologies/> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)

[IS%20FELMELEGED%C3%89S%20V%C3%81RHAT%C3%93%20HAT%C3%81SAI.pdf](#) (letöltés dátuma: 2017. június 29.)

- <https://www.eia.gov/outlooks/aeo/> (letöltés dátuma: 2020. december 6.)
- https://www.elobolygonk.hu/Klimahirek/Klimavedelem/2020_11_06/joe_biden_elkotelezte_magat_a_parizsi_klimaegyezmenyhez_torteno_viszateres_mellett/fb?fbclid=IwAR1y0Tc9bzYuHT1dHXa1PRrEHAV4kR2yyTucuH5zhZ-XF4mnuj90ZhGWu0Q%20 (letöltés dátuma: 2020. november 6.)
- <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/04/22/fact-sheet-president-biden-sets-2030-greenhouse-gas-pollution-reduction-target-aimed-at-creating-good-paying-union-jobs-and-securing-u-s-leadership-on-clean-energy-technologies/> (letöltés dátuma: 2020. november 6.)

Hírösszefoglaló rovatunkban a MTA-DE Közszolgáltatási Kutatócsoport munkájában résztvevő egyetemi hallgatók írásait közöljük. A rovat célja, hogy a Közjavak blog és folyóirat profiljába illeszkedő, – a közjog területét tágan értelmezve – legfrissebb tudományos hírekről, álláspontokról, az egyes közjogi szervek döntéseiről első kézből nyújtson információt az olvasóközönségnek.

ÖNKORMÁNYZATI HATÁSKÖRBE KERÜLT AZ AIRBNB SZABÁLYOZÁSA*

Bizonyára mindenki találkozott már az Airbnb nevével, mely digitális vállalat magán szálláshelyek rövid távú kiadásával foglalkozik. A vállalat már évek óta a magyar turisztikai piacon is működik, azonban eddigi korlátozására, esetleg részletesebb szabályozására nem került sor. Mindeközben számos európai országban, nagyvárosban szabályozták a rövidtávú lakáskiadás, vagy épp lehetetlenítették el annak működését.

Előzmények

A magyar szabályozás eddigi visszatartásának egyesek szerint az is az oka, hogy a turizmus hazánkban emelkedő pályán volt, így a szállodaipar érdekét sem zavarta annyira, hogy a piacon egy „szabályozatlan” és ezáltal versenyelőnyben lévő vetélytársa van, mivel a turizmus „tortájából”, így is viszonylag megfelelő arányban tudott részesülni. Másrészt azzal az érveléssel is lehetett találkozni, hogy az Airbnb-t használók köre nem azonos a szállodaipart választók körével, így, ha az előbbit korlátoznák, az nem eredményezne több vendéget az utóbbi számára, ellenben kevesebb turista jönne Magyarországra, mellyel az állam csak rosszabbul járna, mivel kevesebb lenne az adóbevétele.

A koronavírus miatt a magyar kormány által bevezetett beutazási korlátozások, illetve a vírus okozta gazdasági leállás azonban lényegesen megváltoztatta a korábbi piaci viszonyokat, mivel jelentősen csökkent a külföldről érkező turisták száma. Ennek következtében a turizmus „tortája” is jóval kisebb lett, így már korántsem volt mindegy a szállodaipar számára sem, hogy mekkora szelet jut neki ebből. El is indult egy erőteljes lobbizás a magyar jogalkotó felé egy olyan jogszabály megalkotása iránt, amely korlátozná a magán szálláshelyek és az egyéb szálláshelyek rövid távú szálláshelyszolgáltatás céljából történő kiadását.

* Készítette: **Dr. Soltész Péter Ádám**, joghallgató, DE ÁJK

A törvényjavaslatról

Az eredeti tervek szerint a Kormány egy olyan törvényjavaslatot nyújtott volna be az Országgyűléshez, mely évi 120 napban korlátozta volna a magánszálláshelyek ilyen célból történő kiadását minden településre kiterjedő hatállyal. Az eredeti tervekkel ellentétben azonban az Országgyűlés más tartalommal fogadta el a T/11328. törvényjavaslatot, melynek címe: „A rövid távú szálláshely kiadással összefüggő egyes törvények módosításáról”.

A javaslat – és az elfogadott törvény - lényegében az Airbnb korlátozására ad lehetőséget, de fontos hangsúlyozni, hogy csak a lehetőséget adja meg a törvény a korlátozásra. Az erre való jogkört az önkormányzatok kapják meg azzal, hogy felhatalmazást ad az önkormányzatok képviselő-testülete számára, hogy a „magánszálláshelyen és az egyéb szálláshelyen az egy naptári éven belül szálláshely-szolgáltatás céljára felhasználható napok számát” önkormányzati rendeletben határozzák meg. De ez az önkormányzatok számára jogosítványt jelent és nem kötelezettséget, vagyis nem kötelesek ilyen korlátozó jogszabályt alkotni, így, ha nem alkotnak ilyen rendeletet, akkor időbeli korlátozás nélkül folytatható ez a tevékenység az adott önkormányzat területén, amely eshetőséget a törvényjavaslat is külön megemlíti.

Másrészt a törvény az egy naptári éven belül szálláshely-szolgáltatás céljára felhasználható napok minimum és maximum számát sem határozza meg, így arra is lehetősége van az önkormányzatoknak, hogy 365 napban maximalizálják azt, ami, de facto azt jelentené, mintha nem is alkottak volna ilyen jogszabályt, de ugyanennek az ellenkezője is elképzelhető, vagyis a képviselő-testületek dönthetnek úgyis, hogy egyetlen naptári napra sem engedélyezik ilyen célból a magánszálláshelyek és az egyéb szálláshelyek rövid távú kiadását. Utóbbi eshetőség azonban nem biztos, hogy szerencsés, mivel Németországban már 2016-ban szövetségi szinten elfogadtak egy ilyen jogszabályt, azonban akkor nem sikerült érvényt szerezni a törvény rendelkezéseinek, így az ottani törvényhozás is visszakoezni kényszerült.

Az önkormányzatok mellett represszív eszközök alkalmazására is felhatalmazást kaptak, arra az esetre, ha valaki az önkormányzat által engedélyezett felhasználható napok számát túllépi. Ebben az esetben az önkormányzat közigazgatási bírságot szabhat ki, illetve eltilthatja a tevékenység végzésétől a szabálysértőt.

Fontos szabály továbbá az is, hogy az önkormányzatoknak a rendeletben foglalt korlátozásokról tájékoztatást kell adniuk a Nemzeti Turisztikai Adatszolgáltató Központ üzemeltetője részére annak érdekében, hogy a korlátozások tekintetében országos kép legyen kialakítható.

A törvény emellett a Kormánynak is felhatalmazást ad jogszabályok megalkotására. Ez azonban kevésbé lényeges, technikai részletszabályok

megalkotására történő felhatalmazást jelent, mint például a bejelentés rendjének és feltételeinek a meghatározása.

Törvényjavaslat indoklása

A törvényjavaslat megalkotásának lehetséges okait már az összefoglaló elején részben ismertettem. Ezek az okok a törvényjavaslat indoklásából is kiolvashatók, de emellett a jogalkotó más érveket is felhozott arra vonatkozóan, hogy miért vált szükségessé az állami beavatkozás a piac működésébe. Ezek között szerepel az, hogy a tevékenység szabályozatlansága versenyelőnyt idéz elő a szállodaiparral szemben, az adóelkerülés pedig az állam érdekét is sérti, továbbá, hogy az Airbnb megnöveli az albérletek, illetve az ingatlanok árait és adott esetben a társasházi együttélésben is konfliktusokat idézhet elő.

Az eredeti tervekkel ellentétben, tehát ez a törvény nem tartalmaz érdemi korlátozást az Airbnb tevékenységére nézve, csak annak lehetőségét adja az önkormányzatok kezébe. Ebből adódóan még várni kell azzal kapcsolatban, hogy korlátozzák-e a tevékenységet az egyes települési önkormányzatok, és ha igen akkor milyen mértékben.

Véleményem szerint az mindenesetre pozitívan értékelhető, hogy a Kormány az országosan egységes szabályozás helyett, amellett döntött, hogy a helyi közösségek képviselői döntsenek arról, hogy akarják-e - és ha igen, akkor milyen mértékben - korlátozni az Airbnb tevékenységet, mivel az ezzel kapcsolatos települési érdekek lényegesen eltérhetnek egymástól. Így az országosan egységes szabályozás nem biztos, hogy minden önkormányzatnak megfelelné, másrészt a helyi viszonyok és érdekek megítélésére a helyi önkormányzatok rendelkeznek kellő információval.

Források jegyzéke:

- https://index.hu/gazdasag/2020/07/10/airbnb_rovid_tavu_lakaskiadas_s_zabalyozas_korlatozas_onkormanyzatok_szallodaipar_turizmus/ (letöltés dátuma: 2020. június 15.)
- <https://www.portfolio.hu/ingatlan/20200707/breking-hivatalos-lett-hogy-brutalisan-korlatoznak-az-airbnb-s-lakaskiadast-440310> (letöltés dátuma: 2020. június 15.)
- Települési önkormányzat képviselő-testülete, Budapesten a fővárosi kerületi önkormányzat képviselő- testülete, a fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott terület tekintetében pedig a fővárosi önkormányzat közgyűlése rendelkezik hatáskörrel a rendelet

megalkotására. <https://www.parlament.hu/irom41/11328/11328.pdf> 3. oldal (letöltés dátuma: 2020. június 15.)

- https://hvg.hu/gazdasag/20200710_Amikor_a_varosvezetok_hadat_uze_nnek_az_Airbnbnek_korlatozasok_Europaszerte (letöltés dátuma: 2020. június 15.)
- <https://www.parlament.hu/irom41/11328/11328.pdf> (letöltés dátuma: 2020. június 15.)

DÖNTÖTT AZ EUB: UNIÓS JOGBA ÜTKÖZIK A NEMZETI SZABÁLYOZÓ HATÓSÁG HATÁROZATAIVAL SZEMBENI MEGFELELŐ JOGORVOSLATI MECHANIZMUS HIÁNYA*

Hazánk megsértette az uniós jogot azzal, hogy nem biztosított megfelelő jogorvoslati mechanizmust a nemzeti szabályozó hatóság (a villamos energia- és a földgáz-hálózatokhoz való hozzáférés díjait megállapító) rendeleteivel szemben.

Előzmények

2018. december 7-én az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárásra vonatkozó keresetet nyújtott be Magyarországgal szemben az Európai Unió Bíróságához, mivel véleménye szerint hazánk több ponton megsértette az uniós jogot:

1. A magyar villamosenergia-törvény és földgáztörvény nem teszi lehetővé a nemzeti szabályozó hatóság számára a rendszerüzemeltetőknél ténylegesen felmerült költségek figyelembevételét, holott a 715/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 13. cikk (1) bekezdése kimondja a költségalapúság elvét. A Bizottság véleménye szerint a rendszerhasználati díjak megállapításakor az energiahálózatokra kivetett különadót és a banki tranzakciós díjakhoz kapcsolódó költségeket is figyelembe kellene venni.
2. Hazánk nem biztosított jogorvoslati lehetőséget (érintett felektől és kormánytól független testület formájában) a nemzeti szabályozó hatóság határozataival szemben.

Az ítélet

Az Európai Unió Bírósága július 20-án hozta meg ítéletét a Bizottság által hazánkkal szemben indított kötelezettségszegési eljárásban.

Uniós jogba ütközik: Hazánk megsértette az uniós jogot azzal, hogy nem biztosított megfelelő jogorvoslati mechanizmust a nemzeti szabályozó hatóság (a villamos energia- és a földgáz-hálózatokhoz való hozzáférés díjait megállapító) rendeleteivel szemben. Ugyanis e rendeletek csupán az Alkotmánybíróság előtt, „alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést” érintő alkotmányjogi panasz útján támadhatók meg, amely pedig nem minősül megfelelő mechanizmusnak hiszen ahhoz, hogy egy szerv az Európai Unió Alapjogi Chartája szerinti hatékony bírói jogvédelemhez való jog érvényesülésének biztosításával tudjon határozni, hatáskörrel kell rendelkeznie az előtte folyamatban lévő jogvita megoldása szempontjából releváns valamennyi ténybeli és jogi kérdés vizsgálatára.

* Készítette: **Dr. Lovas Dóra**, doktorandusz, DE ÁJK

Nem ütközik az uniós jogba

Hazánk kizárta annak lehetőségét, hogy az energiahálózatokra kivetett különadót és a banki tranzakciós díjakhoz kapcsolódó költségeket a nemzeti szabályozó hatóság a rendszerhasználati díjak megállapításakor figyelembe vegye. Ez azonban nem ütközik az uniós jogba, mivel a 714/2009/EK és a 715/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletek célja, hogy a villamosenergia-átviteli, illetve a földgázszállító hálózatokhoz való hozzáférésre vonatkozóan diszkriminációtól mentes szabályokat állapítsanak meg, és az ellátásbiztonság megvalósítása érdekében elősegítsék az átlátható nagykereskedelmi piac kialakulását. E célok pedig teljesíthetők anélkül is, hogy a hálózathoz való hozzáférés díjai tükröznék az e hálózatok üzemeltetői által ténylegesen viselt valamennyi költséget.

Források jegyzéke:

- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=213029&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=10464730> (letöltés dátuma: 2020. július 5.)
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX%3A32009R0715> (letöltés dátuma: 2020. július 5.)

AZ APPLE-NEK NEM KELL KIFIZETNIE A 13 MILLIÁRD EURÓS BÍRSÁGOT*

A 2014 júniusában indított részletes állami támogatási vizsgálatot követően az Európai Bizottság megállapította, hogy az Írország által az Apple-re alkalmazott két feltételes adómegállapítás 1991 óta jelentősen és mesterségesen csökkentette az Apple által fizetett adót. A feltételes adómegállapítások révén Írország jóváhagyta, hogy az Apple csoport két, Írországban bejegyzett vállalkozása (az Apple Sales International és az Apple Operations Europe) olyan módon állapítsa meg az adóköteles nyereség összegét, amely nem felel meg a gazdasági realitásoknak: a két vállalkozás értékesítési nyereségének csaknem teljes egészét belső felosztással a „központi iroda” nyereségeként tüntették fel. A Bizottság vizsgálata kimutatta, hogy a „központi irodák” csak papíron léteznek, és nem termelhettek volna ilyen összegű nyereséget. A „központi irodák” nyereségeként feltüntetett összeg az ír adójog specifikus rendelkezései értelmében – melyek már nincsenek hatályban – egy országban sem volt adóköteles. A feltételes adómegállapítással jóváhagyott allokációs módszer eredményeként az Apple által az Apple Sales International nyeresége után fizetett tényleges társasági adó mértéke a 2003. évi, mindössze 1 %-ról 2014-ben 0,005 %-ra csökkent.

Előzmények

Az Apple az írországi adóügyi bánásmódnak köszönhetően gyakorlatilag csaknem teljesen el tudta kerülni az Apple-termékek teljes uniós egységes piaci értékesítéséből származó nyereség utáni adófizetést. Ennek oka, hogy az Apple nem az értékesítési országokban, hanem Írországban számolta el a termékek értékesítésének árbevételeit. Ez a megoldás kívül esik az uniós állami támogatási szabályok hatályán. Ha az Apple-t ugyanezen időszak tekintetében más országok a saját adózási szabályaik szerint több adó fizetésére köteleznék a két vállalkozás nyereségei után, az csökkentené az Írország által megfizettetendő összeg nagyságát.

Írország által az Apple-nek biztosított ezen szelektív adóügyi bánásmód az EU állami támogatásra vonatkozó szabályai szerint jogellenes, mivel jelentős előnyt biztosít az Apple-nek az azonos nemzeti adószabályok alá tartozó más vállalkozásokkal szemben.

Az uniós bizottság 2016 augusztusában azt állapította meg, hogy tiltott állami támogatásnak minősülnek azok az adókedvezmények, amelyeket Írország az Apple-nek nyújtott. A bizottság arról határozott, hogy a nagyvállalatnak 13 milliárd eurót (akkori árakon körülbelül 4 ezer milliárd forint), valamint kamatait kell visszafizetnie az ír államnak. Miután Dublin nem

* Készítette: **Nagy Péter Zsombor**, joghallgató, DE ÁJK

szedte be az elmaradt adót az óriáscégtől, az Európai Bizottság 2017 októberében az uniós bírósághoz fordult. A döntés ellen Dublin és az Apple is fellebbezett.

A Bíróság döntése

Az Európai Unió Törvényszéke szerint a Bizottság tévedett, amikor azt a következtetést vonta le, hogy a szigetország az Apple cégeit nem törvényes gazdasági előnyhöz juttatta, és a vállalatok oly állami támogatást kaptak, amire nem voltak jogosultak.

A Bíróság álláspontja az, hogy bizonyos adótörvények hiányosak és esetenként következtelenek, s a Bizottság által feltárt hibák önmagukban nem elegendők a vállalat törvénytelen előnszerzésének bizonyításhoz. Ezenkívül a bíróság szerint az Bizottság tévesen állapította meg, hogy a feltételezett kivételes gazdasági előny állami támogatás nyújtásának minősült. Ezt és ezen kívül bizonyítaniuk kellett volna még, hogy a szerzett bevétel az Írországi fióktelepek által ténylegesen végzett tevékenységek értékét tükrözi. Továbbá a Törvényszék úgy találta, hogy a Bizottság második kifogását sem tudta bizonyítani, hogy a megtámadott adóügyi határozatok az ír adóhatóságok felelősségét terhelnék és ennek megfelelően az Apple Sales International és az Apple Operations Europe szándékosan részesültek volna törvénytelen előnyben.

Az Európai Unió egyik sajtóközleménye szerint jövőre egy, a multinacionális „tech” vállalatokra kiszabott digitális szolgáltatásokat sújtó adót kívánnak bevezetni – hogy ez megoldaná-e a problémát, azt kétségek övezik, ahogyan a tagállami adószuverenitással való összeegyeztethetőségé is kérdéses.

Források jegyzéke:

- <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-07/cp200090en.pdf> (letöltés dátuma: 2020. július 20.)
- <https://jogaszvilag.hu/cegvilag/az-apple-nek-nem-kell-kifizetnie-a-13-milliard-euros-birsagot/> (letöltés dátuma: 2020. július 20.)
- <https://www.portfolio.hu/uzlet/20190917/apple-a-13-milliard-euros-befizetes-szembe-megy-a-valosaggal-es-a-jozan-essel-401197> (letöltés dátuma: 2020. július 20.)
- <https://24.hu/fn/gazdasag/2016/08/31/duplacsavarral-nyereszkesedett-milliardokkal-az-apple/> (letöltés dátuma: 2020. július 20.)

UNIÓS IRÁNYELV LETT AZ OTTHONI PÁLINKAFŐZÉS SZABADSÁGA*

Magyarország következetesen kiállt amellett, hogy a saját célra történő otthoni pálinkafőzés adómentes legyen, s mindez egyben az Európai Unió szintjén is megvalósulhasson. A pálinkafőzés, mint Magyarország hagyományának fontos részére történő hivatkozással a magyar kormány több ízben kísérelte már meg az Európai Unió szervein keresztül történő fellépést annak érdekében, hogy mindezen tevékenység nagyobb szabadságot kaphasson és a szigorú uniós szabályozás enyhüljön.

Magyarország évekkel ezelőtt már megvívta a maga „pálinkaszabadság” harcát az EU-val, hiszen a magyar kormány korábban adómentessé tette a meghatározott mennyiségig történő pálinkafőzést, amely miatt az unió kötelezettségzegési eljárást indított ellene. A hosszas egyeztetéseket követően végül 2015-ben a kormánynak sikerült igen kedvezményes szabályokat kiharcolnia a NETA bevezetése által, mely azonban messze nem jelentette a pálinkafőzés szabadságáért vívott csata végét.

A szabályok ellenére ugyanis a szakmai szervezetek szerint a kereskedelmi pálinkafőzők kedvezőtlenebb helyzetbe kerültek, melybe az adókötelezettségen túl az is hozzá tett, miszerint számos magánfőzde illegálisan hozta forgalomba párlatait. A jegyzői hatáskörbe sorolt magánfőzés ráadásul egyes meglátások szerint indokolatlan terhet ró a közigazgatásra, s a főzdek eladósorba kerülését jelenthetik.

A későbbiekben a kormány azon törekvéseire helyezte a hangsúlyt, hogy az alaprátalon csekély terhet előíró rendelkezéseket – ahogyan a főzést megelőző literenként hétszáz forint összegű, úgynevezett párlatadó jegy megvásárlása – eltörölhető lehessen.

A kormány törekvése és megmozdulása végsősoron sikerrel zárult, ugyanis a pálinkafőzés szabadsága immáron mindenkit megillehet az EU-ban. Az erről szóló, immáron érvényes részletsabályok a 2020/1151-es számú irányelvben kerültek konkretizálásra.

Az irányelv tartalmi rendelkezései szerint a párlatfőzés háztartásonként évente 50 liter gyümölcszsig adómentes lehet, mely mentesség mind az otthon történő főzési tevékenységre, mind a bérfőzdeben való előállításra kiterjedő hatállyal bír. A pálinkafőző, min magánszemély ugyan nem élhet főzeményének és párlatának értékesítési célzatával, annak családtagjai és vendégei azonban mindennemű korlátozás nélkül elfogyaszthatják azt.

A magyar háztartásokban a becsült adatok alapján közel 26 ezer főzőberendezés van, s a 2020-as év első felében mintegy 44 ezres darab

* Készítette: **Kovács Viktória**, joghallgató, DE ÁJK

nagyságrendű párlatjegy került kiváltásra az otthoni pálinkafőzők által. A továbbiakban ugyan a desztillálóberendezés nyilvántartásba vételi kötelezettségét az újonnan megalkotott irányelv is előírja, az adómentesség miatt azonban a párlatadójeget kiváltására a jövőben már nem lesz szükség.

A kedvező szabályok az irányelv rendelkezésének értelmében 2022. január 1-vel lépnek hatályba, mely kedvezményes szabályok alkalmazásához az uniós irányelv magyar jogrendbe történő átültetése elengedhetetlen elemi részt jelent. A Pénzügyminisztérium parlamenti államtitkára szerint az Országgyűlés már akár idén ősszel is dönthet majd a pálinkafőzés szabadságát biztosító törvényjavaslat benyújtásának kérdésében. A Pénzügyminisztérium jelenleg pedig azt vizsgálja, hogy lehetséges-e a hivatalos, az Európai Unió által másfél évvel meghatározottnál korábban, akár már a 2021-es évben alkalmazni az adómentes párlatfőzés szabályait.

Források jegyzéke:

- A Tanács (EU) 2020/1151 irányelve (2020. július 29.) az alkohol és az alkoholtartalmú italok jövedéki adója szerkezetének összehangolásáról szóló 92/83/EGK irányelv módosításáról
- <https://www.vg.hu/kozelet/kozeleti-hirek/tallai-andras-megnyerte-unios-csatajat-a-magyar-palinka-2689235/> (letöltés dátuma: 2020. augusztus 15.)
- <https://mfor.hu/cikkek/vallalatok/mennyit-bukott-a-koltsegvetes-a-palinka-megadoztatasan.html> (letöltés dátuma: 2020. augusztus 15.)
- https://index.hu/gazdasag/2020/08/06/palinkafozes_europai_unio_tallai_andras_iranyelv_adomentesség/ (letöltés dátuma: 2020. augusztus 15.)

AZ EUB ELŐSZÖR ÉRTELMEZTE A „HÁLÓZATSEMLEGESSÉGET” ELŐÍRÓ UNIÓS RENDELETET*

A 2020. szeptemberében született uniós bírósági döntés hosszabb időre meghatározza majd mind a szolgáltatók, mind a hatóságok jogértelmezését, mely döntésben a nyílt internetre vonatkozó szabályokat értelmezte egy előzetes döntéshozatali kérelem eredményeként.

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság 2017-ben hozott döntésével szemben a Fővárosi Törvényszék által folytatott felülvizsgálati eljárás keretében fordultak az uniós bírósághoz, annak jogértelmezését kérve. Az ügy tárgya a nyílt internet-hozzáférés alapelvét előíró Európai Parlament és a Tanács 2015/2120 rendelet és az NMHH által elfogadott két határozat összeegyeztethetőségének vizsgálatára irányult. A magyar hatóság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Telenor társaság két kiegészítő csomagja az internet-felhasználók jogainak védelmével, valamint a forgalomra vonatkozó hátrányos megkülönböztetéstől mentes bánásmóddal kapcsolatos követelményekkel ellentétes.

A kedvezményes hozzáférést biztosító két csomag, amely azzal a sajátossággal rendelkezik, hogy kiemelt alkalmazások használatához kötődő adatforgalmat a szolgáltató nem vonta le az előfizető általános adatforgalmi keretéből (nullás díjszabás), és az alkalmazások korlátozás és lassítás nélkül elérhetők maradtak akkor is, ha az előfizető adatkerete az adott számlázási ciklusban már elfogyott, és ezért a többi rendelkezésre álló alkalmazásra és szolgáltatásra forgalmat blokkoló vagy lassító intézkedéseket alkalmaznak.

A cég az NMHH döntése ellen két keresetet nyújtott be a Fővárosi Törvényszékhez, mely bíróság ezt követően előzetes döntéshozatali kérelemmel fordult a Bírósághoz a vonatkozó jogszabályok értelmezését kérve.

Az uniós bíróság 2020. szeptember 15-ei ítéletével első alkalommal értelmezve a 2015/2120-as rendeletet; megállapította, hogy egyrészt a végfelhasználók jogainak korlátozását jelenthetik az olyan csomagok, ahol kombinálják a "nullás díjszabást" és azokat az intézkedéseket, amelyek az egyéb szolgáltatások és alkalmazások forgalmát blokkolják vagy lassítják. Ez ugyanis a kiemelt alkalmazások és szolgáltatások használatát fokozza, míg a többi alkalmazás használatát csökkenti, tekintettel azokra az intézkedésekre, amelyekkel az internet-hozzáférési szolgáltató ezt a használatot technikailag nehezebbé, sőt lehetetlenné teszi. A nyílt internetre vonatkozó szabályok a végfelhasználók védelme körében a fogyasztókon túl a tartalomszolgáltatókat is védik - így például a közösségi és zenei oldalak üzemeltetőit vagy a különféle alkalmazások fejlesztőit is.

* Készítette: *Szutor Beáta*, joghallgató, DE ÁJK

Másrészt az EUB szerint egyértelműen sérti a forgalommal kapcsolatos, egyenlő és hátrányos megkülönböztetéstől mentes bánásmód általános kötelezettségét az a gyakorlat, hogy egyes alkalmazások - objektív jogi kötelezettség vagy műszaki ok nélkül, pusztán kereskedelmi megfontolásból - korlátozás és lassítás nélkül elérhetőek maradnak akkor is, ha az előfizető adatkerete az adott számlázási ciklusban már kimerült, és ezért a többi internetes tartalmat már egyáltalán nem, vagy csak lassítva tudja elérni.

A Telenor Magyarország az uniós döntésre reagálva kiemelte, hogy már közel két éve megfelel az NMHH határozataiban foglaltaknak, amelyek kapcsán az előzetes döntéshozatali eljárás is indult, vagyis az érintett csomagokban az internet szolgáltatás elérhető sebessége vonatkozásában nem különbözteti meg az online zenei és üzenetküldő szolgáltatásokat az egyéb típusú adatforgalmaktól.

Így a cég, ennek megfelelően, kötelezettségeinek eleget téve közel két éve az uniós jogokat tiszteletben tartva nyújtja szolgáltatásait.

Források jegyzéke:

- <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-09/cp200106hu.pdf?fbclid=IwAR1zzjoPDYD5LN-X1uzIQEiDXSRQe-cAasnvH7nqb3T76qyzOKS-SK8qXVY> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 20.)
- https://www.napi.hu/tech/eu-birosag-dontes-telenor-halozatsemlegesseg-nmhh-lassitas-korlatlan-adatforgalom.713672.html?fbclid=IwAR2RUy6tbLZKfZU-SVOnlas-vb5_kG5gb4jbkojLYbPp6dhIL3w7r_NZsy8 (letöltés dátuma: 2020. szeptember 20.)
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32015R2120> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 20.)

EUB: NEM ÜTKÖZIK UNIÓS JOGGAL AZ AIRBNB-HEZ KAPCSOLÓDÓ, A LAKHATÁSI VÁLSÁG MÉRSÉKLÉSE ÉRDEKÉBEN HOZOTT NEMZETI SZABÁLYOZÁS*

Az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárása keretében kimondta, hogy a "lakáscélú helyiségek átmenetileg ott tartózkodó, e helyiségeket lakóhelyül nem választó vendégek számára történő, ismételt bérbeadását engedélyhez kötő nemzeti szabályozás összhangban van az uniós joggal". Az EUB döntésének jelentősége abban ragadható meg, hogy a magántulajdon és gazdasági szabadság kiemelkedően fontos az Európai Unió számára, ennek ellenére a megfizethető lakhatás garantálása és a lakhatási válság felszámolása miatti közérdek indokolhatja a rövidtávú lakáskiadás korlátozását.

Előzmények

Az ingatlanok rövidtávú bérbeadásának korlátozása érdekében már hosszabb ideje „harcot folytattak” egyes országok, városok vezetői, akik legfőbb problémaként a lakhatással kapcsolatos nehézségeket emelték ki. Másrészt a koronavírus-járvánnyal és a turisták számának jelentős csökkenésével, erőteljes konkurenciaharc alakult ki az ingatlanok rövidtávú bérbeadásához online platformot biztosító Airbnb és a szállodatulajdonosok között. A konfliktusok leginkább a nagyobb népesűrűségű településeken tetőztek, így nem meglepő, hogy az EUB döntés egy francia eset kapcsán született. Az Airbnb elleni harc Franciaországban a párizsi polgármester-választások központi elemévé vált, Anne Hidalgo hivatalban lévő polgármester az elmúlt hat évben aktívan részt vett az Airbnb elleni harcban.

A döntés alapjául szolgáló esetben a párizsi fellebbviteli bíróság a francia építési és lakásügyi törvénykönyv alapján, bírság megfizetésére kötelezte a Cali Apartments SCI és HX párizsi garzonlakás tulajdonosait, akik az Airbnb nevű platformon kínálták bérbevételre lakásaikat. A francia bíróság továbbá elrendelte, az engedély nélkül, ismétlődően és rövid távra átmenetileg kiadott ingatlanok lakáscélú használatának visszaállítását. Döntését a francia építési és lakásügyi törvénykönyv indokolta, amely tartalmazza, hogy „a 200.000 lakost meghaladó népességű településeken, valamint a Párizssal határos három megye településein a lakáscélú helyiségek használatának megváltoztatása előzetes engedélyhez kötött, továbbá hogy a lakáscélú bútorozott helyiségnek az átmenetileg ott tartózkodó, e helyiséget lakóhelyül nem választó vendégek számára történő, ismételt és rövid távú bérbeadása a használat ilyen megváltoztatásának minősül.” A törvénykönyv tartalmazza, hogy az ingatlan fekvése szerinti önkormányzat polgármestere által megadott engedély

* Készítette: **Karácsony Roxána**, joghallgató, DE ÁJK

ellenszolgáltatásaként a tulajdonost kötelezhetik a valamely más használatra szolgáló helyiség lakóhelyiséggé történő, egyidejű átalakítására. Az engedély kiadását, valamint az ellenszolgáltatás meghatározását és annak feltételeit az önkormányzati képviselő-testület határozatában rögzíti, tekintettel a „lakóhelyiségek piaca jellegzetességeinek és a lakáshiány súlyosbodása elkerülése szükségességének függvényében.”

Az EUB jogértelmezése

A párizsi fellebbviteli bíróság által hozott ítéletekkel szemben a garzonlakások tulajdonosai felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be, amelyben arra hivatkoztak, hogy a nemzeti szabályozás a belső piaci szolgáltatásokról szóló 2006/123 irányelvvel ütközik. Továbbá sérelmezték, hogy a jogszabályok nem világosak és egyértelműek, hivatkoztak a jogszabályok pontatlanságára és az információhoz való hozzáférés nehézségeire. A felülvizsgálati kérelmek tárgyában eljáró semmitőszék előzetes döntéshozatal iránti kérelmében a 2006/123. irányelv alkalmazhatóságával kapcsolatban kérte az EUB állásfoglalását.

A „Bíróság nagytanácsa úgy határozott, hogy a 2006/123 irányelv alkalmazandó az olyan tagállami szabályozásra, amely a lakáscélú bútorozott helyiségeknek az átmenetileg ott tartózkodó, e helyiségeket lakóhelyül nem választó vendégek számára díjazás ellenében, akár üzletszerűen történő, ismételt és rövid távú bérbeadására vonatkozik. Indoklásában hangsúlyozta, hogy ezen tevékenységek az irányelv 4. cikkének 1. pontja értelmében vett „szolgáltatás” fogalma alá tartozik, amely értelmében a Szerződés 50. cikkében említett, rendszerint díjazás ellenében nyújtott, bármely önálló gazdasági tevékenység ide tartozik. Továbbá megállapította, hogy „nem felelnek meg azon tevékenységek egyikének sem, amelyeket az irányelv 2. cikkének (2) bekezdése kizár az irányelv hatálya alól”. Tekintettel arra, hogy a szabályozás meghatározott típusú bérbeadási tevékenységet folytató személyekre vonatkozik nem zárható ki az irányelv hatálya alól a (9) bekezdésre való hivatkozással, amely szerint „az irányelv csak azokra a követelményekre alkalmazandó, amelyek szolgáltatási tevékenység nyújtására való jogosultságot, illetve annak gyakorlását érintik. Ezért nem vonatkozik olyan követelményekre, mint a ...földterületek fejlesztésére és használatára vonatkozó szabályok, területrendezés... valamint az ilyen szabályoknak való nem megfelelés miatt kiszabott közigazgatási szankciók, amelyek nem szabályozzák vagy érintik kifejezetten a szolgáltatási tevékenységet, de amelyeket a szolgáltatóknak éppúgy be kell tartaniuk gazdasági tevékenységük végzése során, mint a magánemberként eljáró személyeknek.

A Bíróság kimondta, hogy a nemzeti szabályozás a 2006/123 irányelv 4. cikkének 6. pontja szerinti „engedélyezési rendszer” fogalma alá tartozik, nem

pedig a 7. pont szerinti „követelmény” fogalma alá. A két fogalom közötti különbséget a Bíróság úgy határozta meg, hogy az előbbi magába foglalja a „szolgáltató által tett lépéseket, alakszerű határozatot”. A Bíróság érvelése alapján az engedélyezési rendszernek meg kell felelnie a 2006/123 irányelv III. fejezetének 1. szakaszának, különösen a 9. cikke (1) bekezdésének, amelyben felsorolja azokat a feltételeket amelyek kivételt képeznek azon szabály alól, hogy a tagállamok a szolgáltatási tevékenység nyújtására való jogosultságot, illetve annak gyakorlását nem kötik engedélyezési rendszerhez.

Az indoklásról

Az arányosság kérdésénél a Bíróság rámutatott, hogy a szabályozás a hosszú távú bérbeadásra szánt lakások hiányának mérséklését célozza, ezáltal választ adva a lakáshoz jutás feltételeinek romlására, valamint az ingatlanpiaci feszültségek kezelésére. Az érintett nemzeti szabályozást arányosnak tekintette a megvalósítani kívánt célkitűzéssel, megállapította, hogy a cél kevésbé korlátozó intézkedések útján nem valósítható meg, tekintettel arra, hogy egy „utólagos ellenőrzés nem tenné lehetővé a lakásátalakítások azon gyorsan zajló jelenségének azonnali és hatékony megfékezését, amely a hosszú távú bérbeadásra szánt lakások hiányát kiváltja. Az arányosságra vonatkozóan a Bíróság kifejtette, hogy a nemzeti szabályozás ellenszolgáltatásként az engedély megadásáért, kikötheti más használatra szolgáló helyiség lakóhelyiséggé történő átalakítását. Az ellenszolgáltatás mértékét az érintett települések helyi képviselő-testülete állapítja meg, tekintettel a lakóhelyiségek piaci jellegzetességeire és a lakáshiány súlyosbodásának elkerülésére.

A világosság, egyértelműség és objektivitás követelményének tekintetében a Bíróság kiemelte, hogy nem jelenti ezek megsértését az, hogy a nemzeti szabályozás nem határoz meg pontosan egyes fogalmakat, feltéve hogy az érintett helyi hatóságok világosan, egyértelműen és objektíven kifejtették a fogalmaknak megfelelő kifejezéseket.

Az engedélyek megadására vonatkozó feltételek előzetes nyilvánosságra hozatala, átláthatóság, hozzáférhetőség kapcsán a Bíróság hangsúlyozta, hogy e követelmények teljesítéséhez elégséges, ha a tulajdonos a bérbeadási tevékenység megkezdése előtt, teljeskörűen tudomást szerez az engedély kiadásának feltételeiről és az esetleges ellenszolgáltatási kötelezettségéről.

Az ügynek hivatalosan nem volt részese az Airbnb, azonban a San Franciscó-i székhelyű cég közvetlen hatása érezhető a szabályozás kapcsán. Az Airbnb elterjedése hatással volt az ingatlanpiaci árak emelkedésére valamint „szállodákká” változtatják a lakóhelyeket, ezért több európai város szövetkezett arra, hogy szigorúbb szabályok közé szorítsa az Airbnb-t és más hasonló rövid távú bérleti platformokat. „Ez a sok város által várt győzelem fordulópontot jelent a rövid távú bérbeadás megregulálásában, és komoly lépés a mindenkít

megillető lakhatáshoz való jog megvalósulása felé” – a Twitteren fejtette ki véleményét a döntésről Anne Hidalgo párizsi polgármester.

Magyarországon 2020. július közepén fogadta el a parlament a rövid távú lakáskiadást szabályozó törvényt, ami az önkormányzatok hatáskörébe utalja a kérdést.

Források jegyzéke:

- <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-09/cp200111hu.pdf> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 22.)
- <https://www.courthousenews.com/eu-court-backs-paris-check-against-short-term-airbnb-rentals/> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 22.)
- <https://hu.euronews.com/2020/09/22/az-eu-birosag-dontese-korlatozza-az-airbnb-zest> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 22.)
- <https://www.courthousenews.com/airbnb-suffers-court-blow-on-paris-registration-rules/> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 22.)
- https://hvg.hu/ingatlan/20200922_airbnb_europai_birosag_gyoztek_a_varosok (letöltés dátuma: 2020. szeptember 22.)
- <https://ado.hu/cegvilag/jon-az-uj-airbnb-szabalyozas/> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 22.)
- <https://merce.hu/2020/09/22/az-europai-unio-birosaga-szerint-jogszeru-ha-a-lakatasi-valsag-felszamolasa-erdekeben-a-hatosagok-szabalyozzak-az-airbnb-zest/> (letöltés dátuma: 2020. szeptember 22.)

BREXIT: KÖTELEZETTSÉGSZEGÉSI ELJÁRÁS A KILÉPÉSI MEGÁLLAPODÁST SÉRTŐ TÖRVÉNY MIATT*

Mint ismert, az Egyesült Királyság Unióból való kilépését szabályozó megállapodást 2020 január 31-én írták alá, mely 2020. február 1-jén hatályba is lépett. A megállapodás értelmében 2020. január 31-től 2021. január 1-ig átmeneti időszak veszi kezdetét az Egyesült Királyság és EU között. Ez idő alatt az Egyesült Királyságra még alkalmazni kell az uniós kereskedelmi és belsőpiaci szabályokat, melyet egy kereskedelmi egyezmény váltaná fel, amelynek feltételeiben az év végéig kellene megállapodnia az uniónak és a briteknek.

Az Egyesült Királyság kormánya azonban szeptemberben 9-én egy - az Európai Bizottság szerint – a kilépési megállapodást sértő törvénytervezet nyújtott be a brit parlamenthez. Ennek következtében a felek között a tárgyalások elakadtak, illetve a Bizottság többszöri sikertelen felszólítása után kötelezettségszegési eljárást is indított az Egyesült Királysággal szemben.

A tárgyalások hiányában viszont féltő, hogy a felek között nem jön létre az év végéig szabadkereskedelmi megállapodás, ami azt jelenté, hogy az Egyesült Királyság úgy lépne ki az unióból, hogy a felek közötti kereskedelmi kapcsolatokra nem lenne megállapodás.

A törvénytervezet a kormány a szabadkereskedelmi megállapodás hiányától való félelem és a Brexit megállapodás északírországi-protokoll rendelkezése miatt nyújtotta be a parlamenthez, mely szerint Írország és Észak-Írország között nem lehet visszaállítani a határellenőrzést.

Ugyanis, ha nem jön létre szabadkereskedelmi megállapodás az EU és az Egyesült Királyság között, akkor a vámhatárok visszaállítása miatt valahol meg kell állítani az EU és az Egyesült Királyság között mozgó árukat. A brit kormány pedig attól tart, hogy ha a brexit-megállapodás miatt ezt nem lehetne megtenni az Egyesült Királyság és Írország határánál, akkor az országon belül, Észak-Írország és Nagy-Britannia között kerülne erre sor.

A megállapodás végső célja tehát az, hogy akkor is ellehetetlenítse a vámhatár létrehozását Nagy-Britannia és Észak-Írország között, ha esetleg az Egyesült Királyság és az EU között nem jönne létre szabadkereskedelmi megállapodás.

A törvényjavaslatot nemcsak a Bizottság, hanem több brit kormánypárti politikus is bírálta azonban a brit parlament alsóháza mégis megszavazta azt, de mivel még a felsőházban nem döntöttek róla, így az nem emelkedett törvényi erőre.

* Készítette: **Soltész Péter Ádám**, joghallgató, DE ÁJK

A Bizottság miután tudomást szerzett a törvénytervezetről az egyik alelnöke által az EU–Egyesült Királyság vegyes bizottság rendkívüli ülésének összehívását kezdeményezte. „Az ülés célja az volt, hogy az Egyesült Királyság az EU kérésére részletesen ismertesse szándékait, és reagáljon az EU részéről felmerült súlyos aggályokra.”

Az ülésen az ülést kezdeményező alelnök kijelentette, hogy „a törvényjavaslat elfogadása a kilépésről rendelkező megállapodás és a nemzetközi jog rendkívül súlyos megsértését jelentené.”^[7] Továbbá „felszólította az Egyesült Királyság kormányát, hogy a lehető legrövidebb időn belül, de szeptember végéig mindenképpen vonja vissza az érintett intézkedéseket a törvényjavaslatból.”

Visszavonás hiányában az alelnök a vegyes bizottság harmadik rendes ülésén is felszólította az Egyesült Királyság kormányát, hogy vonja vissza a vitatott rendelkezéseket a törvényjavaslatból. Ezen az ülésen azonban az Egyesült Királyság kormánya már hivatalosan is megerősítette azon szándékát, hogy a törvényjavaslatot nem kívánja módosítani.

Mivel a britek nem tettek eleget ennek a kötelezettségüknek, az Európai Bizottság 2020. október 1-én a kötelezettségszegési eljárás megindításaként felszólító levelet küldött az Egyesült Királyság kormányának.

A Bizottság szerint ugyanis az Egyesült Királyság azzal, hogy nem vonta vissza a törvényjavaslat vitatott rendelkezéseit, megsértette a kilépésről rendelkező megállapodás 5. cikkében foglalt jóhiszemű eljárásra vonatkozó kötelezettségeit. A törvényjavaslat elfogadása ugyanis akadályozná a kilépésről rendelkező megállapodás végrehajtását.

A Bizottság szerint ugyanis az Egyesült Királyság kormánya 2020. szeptember 9-én egy olyan törvényjavaslatot terjesztett elő, amely elfogadása esetén kirívóan sértené az Írországról/Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv rendelkezéseit, mivel lehetővé tenné az Egyesült Királyság hatóságai számára, hogy figyelmen kívül hagyják a kilépésről rendelkező megállapodás szerinti jegyzőkönyv anyagi jogi rendelkezéseinek joghatásait.

Az Egyesült Királyság kormánya el is ismerte ezt a jogsértést, úgy indokolva, hogy a törvénytervezet célja annak lehetővé tétele volt, hogy az Egyesült Királyság állandó jelleggel eltérhessen a jegyzőkönyvből eredő kötelezettségektől.

Milyen következmények várhatók?

Mint ahogy a bevezetőben említésre került, a törvénytervezet pont azért problematikus, mert nemcsak, hogy megsérti a kilépési megállapodás rendelkezéseit, hanem el is lehetetleníti a további párbeszédet és a feltételekben való megegyezést a felek között. Így félő, hogy a felek között nem jön létre az év végéig szabadkereskedelmi megállapodás, ami azt jelenté, hogy az Egyesült

Királyság az unió és közte közötti kereskedelmi kapcsolatra vonatkozó megállapodás nélkül esne ki az unióból.

Ebben az esetben az EU és az Egyesült Királyság közötti kereskedelmi kapcsolatokra a WTO szabályait kellene alkalmazni, a határon pedig újra lenne vámellenőrzés, ami megnövelné az adminisztrációs terheket, illetve a határ mindkét oldalán megdrágítani az életet. Ennek okán több szektor - köztük például az autóipar vagy a mezőgazdaság - is jelezte, hogy megállapodás hiányában igen komoly veszteséget szenvednének el, amely természetesen mindkét tárgyalófél gazdaságára is hatással lenne.

A megállapodás hiánya mellett pedig van egy másik uniós jogi szempontból érdekes kérdés még pedig az, hogy ha valóban nem vonják vissza a törvényt a britek, akkor mi lehet a kötelezettségszegési eljárás eredménye, esetleg eljut-e az ügy bírósági szakaszig és ha el is jut odáig, akkor is mennyiben tudná az unió esetleg kikényszeríteni a kilépéstől évekkel később megszülető bíróság döntését a már nem tagállam Egyesült Királysággal szemben? Mindezek a kérdések remélhetőleg hipotetikusak maradnak és sikerül megállapodniuk a feleknek.

Források jegyzéke:

- A Tanács 2019/C 384 I/01 közleménye: Megállapodás a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből történő kilépéséről
- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_20_1798 (letöltés dátuma: 2020. október 9.)
- <https://hu.euronews.com/2020/10/09/mennyire-kellenek-a-britek-az-europai-unionak> (letöltés dátuma: 2020. október 9.)
- <https://hu.euronews.com/2020/09/30/elfogadta-a-brit-alsohaz-a-brexitet-atiro-torvenyjavaslatot> (letöltés dátuma: 2020. október 9.)
- <https://hu.euronews.com/2020/09/14/boris-johnson-uj-torvenyjavaslata-nemzetkozi-jogot-sert-egyre-nagyobb-a-felhaborodas> (letöltés dátuma: 2020. október 9.)
- https://hvg.hu/gazdasag/20201001_Eljarast_inditott_a_britek_ellen_az_Europai_Bizottsag?s=hk (letöltés dátuma: 2020. október 9.)

„EGY ELEKTRONIKUS PÉNZ, KÍNAI JELLEGZETESSÉGEKKEL” – ELSŐKÉNT KÍNÁNAK LEHET NEMZETI DIGITÁLIS VALUTÁJA*

Amíg jegybankok figyelmét világszerte a koronavírus-járvány gazdasági hatásainak kezelése köti le, addig Kína a készpénzmentes jövőre koncentrál. A Kínai Jegybank beszámolója alapján, öt évet töltöttek a nemzeti digitális jüan („renminbi”) kifejlesztésével. A digitális valuta hivatalos bevezetése még várat magára, az elemzők szerint a teljes átállás pedig még évtizedekbe telhet, azonban a tesztelés – ha szűk körben is – évek óta tart. A kísérleti programok sikeressége abban rejlik, hogy az országban több mint fél milliárdan elektronikus fizetési rendszereket használnak, így nem érzékeltek különösebb változást.

Előkészületek

A Kínai Jegybank (PBoC) (továbbiakban: Jegybank) 2014-ben hozta létre azt a kutatócsoportot, amelynek feladata a kriptovaluták kibocsátásának lehetőségeinek felderítése. A Jegybank célja egyrészt a készpénzhez kötődő költségek csökkentése, másrészt jegybanki kontroll növelése a pénzforgalom felett. Kínában korábban is kiemelten foglalkoztak a digitális pénz kérdésével, 2016-ban a kriptovaluták alapjául is szolgáló blokklánc-technológia fejlesztése az 5 éves gazdasági terv része lett. A kommunista párt folyamatosan ellehetetlenítette a hagyományos kriptovalutákat az országban, kezdetben 2017-ben az jüan átváltását, majd a bányászatot tiltották be. A szigorításokig az ázsiai országban tevékenykedők bányászták a kriptopénzek 70%-át. A kormányzat meghatározott bűncselekmények elleni küzdelemre hivatkozott, valamint arra, hogy a rendszerből „kiszipolyozott” pénzeket anonim módon külföldi piacokra csatornázzák, ez pedig „tüskét jelentett” a rendszer szemében.

Az „éles tesztelés” első lépései

A digitális valuta kísérleti programjait 2020. áprilisában négy városban (Sencsenben, Szucsouban, Hsziunganban, Csengduban), zárt rendszerekben tesztelték, amelyben korlátozott számú vállalkozás vett részt. Hsziungan városában részt vevő helyi vállalkozások, egymás között, kisebb tranzakciókban használták fel a digitális jüant. A kísérletben főként helyi hotelek, éjjel-nappalik, pékségek, könyvesboltok és edzőtermek vettek részt. Szucsou egyik kerületében bevezették, hogy a közalkalmazottak májustól digitális jüanban kapták az utazási költségértérítésük felét. Továbbá, korlátozott formában, már ekkor használható volt a digitális pénz Csengduban és a „kínai techfővárosban”

* Készítette: **Karácsony Roxána**, joghallgató, DE ÁJK

Sencsenben is. Az egyik, meg nem nevezett állami bank, amely a hivatalos digitális valutát teszteli, lehetővé tette, hogy a kínai kommunista párttagok a tagdíjukat ilyen formában fizessék be. A tesztekben részt vevő alanyok a digitális pénzt egy „mobiltárcában” kapták meg, ahonnan telefonos applikáción keresztül fizethettek, meghatározott üzletekben.

2020. október 11-én 10 millió jüan értékű digitális valutát (kb 450 millió forint) osztottak ki, a kínai kormány által rendezett „lottón”. A sorsoláson a 2 millió jelentkezőből, 50 ezer véletlenszerűen választott (sencseni) lakos részesült a díjból. A résztvevők a fejenként megközelítőleg kilencezer forintos összeget online applikációkon érhatték el, és több mint háromezer környező üzletben fizethettek vele.

A tervek szerint a 2022-ben esedékes, Pekingben megrendezésre kerülő téli olimpián már élesben szeretnék használni a digitális valutát.

A kínai „antibitcoin”

A digitális jüan nem olyan kriptopénz mint a jól ismert Bitcoin, ugyanis bár támaszkodik a blokklánc-technológiára, alapvetően a hagyományos kriptovaluták ellentéte. Az egyik lényeges különbség abban ragadható meg, hogy a titkosításra épülő blokklánc alapú globális valuták a bányászatra és a versenyre épülnek. A teljesen nyilvánosan bányászható érmék, és az azokat hitelesítő elosztott főkönyvek bárki számára névtelenül elérhetőek. A blokklánc rendszer elosztott főkönyvében a hitelesítést az algoritmusok végzik. Ezzel szemben a digitális jüan főkönyvét teljes mértékben a Jegybank felügyeli. A digitális jüan tehát központi irányítás alatt áll, ahol „egy kétszintű rendszerben a pénzt a Jegybank bocsátja ki, és a kereskedelmi bankok, illetve a mobiltárca-applikációkat üzemeltető techcégek adják tovább”. A blokklánc-technológián alapuló kriptovaluták aggályai miatt, valamint a jegybank pénzügyi rendszerben betöltött központi szerepére hivatkozva, nem vette át a kínai megoldás az anonimitásra és titkosításra épülő rendszert. A digitális jüan megalkotásánál a magánszféra védelme és az illegális pénzmozgások megakadályozása közötti összhang megteremtésére törekedtek. Továbbá, kiemelt figyelmet fordítanak a pénzmosás elleni küzdelemre, a terrorizmus finanszírozásának ellensúlyozására, valamint az adózási kérdésekre. A rendszer centralizációjából fakadó különbség, hogy a főkönyv a Jegybank szerverein fut majd, nem lesz szükséges, hogy egy harmadik fél által üzemeltetett bányász jóváhagyja a tranzakciót, így a blokklánc rendszerből fakadó késés megszűnik. A Jegybank álláspontja szerint, további lényeges különbség, hogy a digitális jüan nem alkalmas spekulációra, valamint nem függ valutakiosaraktól. A Jegybank igazgatóhelyettese, Mu Changchun szerint, a Jegybank „háttérbe akarja szorítani a nagy értékű készpénzügyleteket egyes tartományokban, de elmondása szerint a digitális

jüant nem azért hozták létre, hogy kivégezzék a papír jüant, inkább csak kiegészítésként szolgál.”

A digitális jüan, így nem tekinthető „hagyományos” kriptovalutának, hanem inkább a jüan digitális verziójáról beszélhetünk. A technológiához köthetően 50 szabadalmat jegyzett be az ázsiai állam, így ennek felügyeletét a Kínai központi bank látja el, e tekintetben nem különbözik a hagyományos pénznyomtatásról, továbbá problémamentesen beilleszthető a jelenlegi banki rendszerbe. A Jegybank középtávú célja az, hogy a jüan digitális verziójával közelebb kerüljenek készpénzmentes jövőhöz. Ennek elérése jóval korábban megkezdődött Kínában, ahol nemcsak a készpénz, de a bankkártyás fizetés is háttérbe szorult, és főként a mobiltárcákon keresztüli mobilfizetés vált általánossá. A digitális jüan elsősorban az ilyen, mobilfizetési rendszerek kiterjesztésére szolgál, állami kontroll mellett. Az elemzők szerint a digitális jüanra való áttérés, nem jelent majd észlelhető változást a kínai polgárok számára, ugyanis a Woo „becslése szerint a kiskereskedelmi ügyletek több, mint 96%-át az AliPay és a WeChat Pay rendszere dolgozza fel”. Kínában a digitális fizetési platformokat jelenleg is az állam felügyeli, amely összhangban van a rendszer célkitűzéseivel, miszerint az ország pénzügyi tevékenységeit csekély számú, azonban jól ellenőrizhető pénzügyi platformokra központosítsa. A digitális jüan meglévő digitális fizetési platformokra való integrálásával a kínai állam a korábbinál nagyobb betekintést nyerhet az ország kiskereskedelmi hálózatába.

A digitális valuta megteremtésének, további „ki nem mondott” célja, az elemzők szerint az, hogy csökkentsék a függőségüket a hagyományosan dollár alapú pénzügyi piacoktól. A digitális jüan „ellenfelének” a Facebook által fejlesztett Libra tekinthető, a versenyben pedig jelentős előnyt jelent a kínai megoldásnak, hogy az amerikai szabályozók felléptek a „cég megregulázásának érdekében”.

Globális hatás

Daniela Stoffel, Svájc nemzetközi pénzügyekért felelős államtitkára szerint Kína digitális pénznemének várható bevezetése arra ösztönözheti a hatóságokat szerte a világon, hogy eldöntsék, hogyan akarják alkalmazni és szabályozni az ilyen technológiát. Álláspontja szerint, ha a kormányok rájönnek, hogy az e-valutában rejlő kérdések és kihívások most már valóságok, akkor ez további lendületet ad a globális döntéseknek". Úgy véli továbbá, hogy a szabályozás mellett a digitális valuták potenciális növekedésével kapcsolatos kérdésekben is nemzeti szinten vitát kell folytatni arra vonatkozóan, hogy milyen szerepet töltenek be a nemzeti valuták és a központi bankok. Kína nem az egyetlen ország, amely a digitális valuták kibocsátását vizsgálta. A Svájci Nemzeti Bank

közölte, hogy együttműködik az ország tőzsdéjével, hogy megvizsgálja az ilyen devizák kereskedelemben való lehetséges alkalmazását.

Egy, a fejlesztésen dolgozó közgazdász szerint a digitális jüan, egy elektronikus pénz, kínai jellegzetességekkel. Bár a megvalósítás a koronavírus-járvány hatására sem torpant meg, a Jegybank álláspontja szerint jó pár évnek még el kell telnie, mire a teljes jüan forgalom 10 százaléka digitálisan zajlik majd.

Források jegyzéke:

- <https://www.vg.hu/gazdasag/innovacio/a-nagy-kina-kriptopenz-teszt-10-millio-digitalis-juant-sorsoltak-ki-3129925/> (letöltés dátuma: 2020. október 20.)
- <https://raketa.hu/kina-elkezdte-az-atterest-a-digitalis-penzre> (letöltés dátuma: 2020. október 20.)
- <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3080594/travel-subsidies-party-fees-chinas-digital-currency-takes> (letöltés dátuma: 2020. október 20.)
- <https://fintechradar.hu/penz/1028/digitalis-juan-meg-egy-lepessel-kozelebb-vagyunk-a-kina-kriptoalutahoz/> (letöltés dátuma: 2020. október 20.)
- https://index.hu/gazdasag/2020/04/30/kina_juan_digitalis_penz_valuta_kriptoaluta_bitcoin_anti-bitcoin/ (letöltés dátuma: 2020. október 20.)
- <https://asiatimes.com/2019/11/china-to-roll-out-digital-yuan-in-2-3-months/> (letöltés dátuma: 2020. október 20.)
- https://asiatimes.com/2019/12/how-digital-yuan-will-be-different-from-bitcoin/?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_202010 (letöltés dátuma: 2020. október 20.)
- <https://kosarertek.hu/technologia/kinaban-keszul-az-elso-nemzeti-digitalis-valuta-helyi-jellegzetessegekkel/> (letöltés dátuma: 2020. október 20.)

FŐTANÁCSNOKI INDÍTVÁNY ALAPJÁN NEM SÉRTI AZ UNIÓS JOGOT A LENGYEL KISKERESKEDELMI ADÓ ÉS A MAGYAR REKLÁMADÓ SZABÁLYOZÁSA*

A 2020. október 15-ei indítványában Juliane Kokott főtanácsnok azon véleményét fejtette ki, miszerint a lengyel kiskereskedelmi adó és a magyar reklámadó nem sérti az állami támogatásokra vonatkozó uniós jogot. Az ügyben azt vizsgálták, hogy az állami támogatások jogával ellentétesek-e a vállalkozások progresszív szerkezetű adóval (a lengyel kiskereskedelmi adó és a magyar reklámadó) való megadóztatása. A főtanácsnok indítványozza, hogy a Bíróság utasítsa el a Bizottság fellebbezését, továbbá hagyja helyben a Törvényszék ítéleteit.

Előzmények

2014. június 11-én Magyarország elfogadta a reklámadóról szóló 2014. évi XXII. törvényt. A törvénnyel az elért nettó árbevétel utáni sávosan progresszív, új különadót vezetett be a reklámok Magyarországon történő közzétételéből származó bevételekre. A törvény az első adóévre vonatkozóan átmenetileg előírta az előző év esetleges veszteségei arányos levonásának a lehetőségét. A reklámadóról szóló törvénynek a Bizottság általi, állami támogatások ellenőrzése címén végzett vizsgálata során a magyar hatóságok azt állították, hogy ezen adó célja az arányos közteherviselés elvének érvényesítése. Lengyelországban 2016. szeptember 1-jén lépett hatályba a kiskereskedelmi ágazatban kivetett adóról szóló törvény, amelynek hatálya alá tartozott jogállásától függetlenül valamennyi kiskereskedő. Az adó alapját az érintett társaságok forgalma képezte, és szintén progresszív jellegű volt.

A Bizottság határozatai és megítélése

A két adószabályozást egyesített ügyként tárgyalva, a Bizottság 2017. június 30-i és 2016. november 4-i határozatával mindkét adót a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánította.

A lengyel kiskereskedelmi adóval kapcsolatban a Bizottság különösen úgy ítélte meg, hogy a törvény különbséget tesz a kiskereskedelmet folytató vállalkozások között azok árbevétele és így mérete alapján, és szelektív előnyt biztosít az alacsony árbevételű, tehát kisebb vállalkozások számára. Lengyelország nem terjesztett elő meggyőző magyarázatot arra, miért vannak a nagyobb és kisebb kiskereskedelmi szereplők más ténybeli és jogi helyzetben a kiskereskedelmi adó kivetését illetően, így tehát nem igazolta, hogy az

* Készítette: *Szutor Beáta*, joghallgató, DE ÁJK

intézkedés indokolt az adórendszer jellege vagy általános felépítése alapján. A Bizottság ezért ideiglenesen úgy vélte, hogy a törvény állami támogatást eredményez, mivel a Szerződés 107. cikkének (1) bekezdésében megállapított összes egyéb feltétel teljesülni látszik.

A Bizottság továbbá kétségeket támasztott azt illetően, hogy a törvény összeegyeztethető a belső piaccal. A Bizottság megállapította, hogy a Szerződés 107. cikkének (2) és (3) bekezdésében rögzített kivételek közül egyik sem tűnik alkalmazhatónak, és Lengyelország semmilyen érvet nem hozott fel annak indokolására, hogy a kiskereskedelmi adó miatt állnának összhangban a belső piaccal.

A magyar reklámadó ellen megegyező okok miatt indított a Bizottság hivatalos vizsgálati eljárást, mivel úgy ítélte meg, hogy az adókulcsok progresszivitása és az elhatárolt veszteségeknek az adóalapból történő levonására vonatkozó, a törvényben megállapított rendelkezések állami támogatásnak minősülnek, mivel úgy látszott, szintén szelektív előnyt biztosít az alacsony reklámbevétellel rendelkező vállalkozások számára.

A határozatok Törvényszék általi megsemmisítése

Lengyelország és Magyarország a Bizottság határozatait megtámadta az Európai Unió Törvényszéke előtt. Majd 2019. május 16-i és 2019. június 27-i ítéleteivel a Törvényszék helyt adott a kereseteknek, és semmisnek nyilvánította a Bizottság határozatait, mivel megállapította, hogy a két adószabályozás nem minősül állami támogatásnak. A Bizottság a Törvényszék e két ítélete ellen fellebbezést nyújtott be a Bírósághoz.

Juliane Kokott indítványa

A főtanácsnok indítványában először is a Bíróságnak az alapvető szabadságok keretében hozott azon ítélezési gyakorlatára hivatkozik, amely szerint az árbevétel képezheti progresszív adóztatás alapját, mivel egyrészt az semleges megkülönböztető ismérvnek minősül, másrészt pedig az adóalanyok teherviselési képességét illetően releváns mutatónak tekinthető. Ugyanez kell, hogy érvényes legyen az állami támogatások jogával kapcsolatban. Erre vonatkozó uniós szabályozás hiányában a tagállamok hatáskörébe tartozik az adóalap meghatározása, és az adóteher különböző termelési tényezők és különböző gazdasági ágazatok közötti megosztása. Az állami támogatások joga azt sem követeli meg, hogy a Bizottság szerint legmegfelelőbb adót vezessék be.

Az uniós jogból továbbá nem lehet „normál” adóztatást levezetni, így az egyes nemzeti jogalkotók döntése lehet, hogy mit tekintenek annak. Jelen ügyekben ez a kisvállalkozások, illetve a reklámtevékenységet végző

vállalkozások esetében a progresszív szerkezetű jövedelemadó, amelynek az alapja az árbevétel.

Egyebekben egy általános hatályú adótörvény csak akkor minősülhet támogatásnak, ha azt nyilvánvalóan inkoherensen alakították ki. Maga a progresszív adótábla nem minősül inkoherensnek, így a progresszív adókulcsok jövedelemadóztatásban való alkalmazása teljesen szokásos a pénzügyi teherviselési képességnek megfelelő adóztatás elérése céljából.

Ez vonatkozik mind a nyereségen alapuló jövedelemadóztatásra, mind az árbevételen alapuló jövedelemadóztatásra. A veszteségek reklámadó első évében való levonásának Magyarország által bevezetett lehetősége szintén nem minősül támogatásnak, mivel a fennállásának a ténye objektív kritérium, és mivel az előző évben veszteséget termelő és az előző évben nyereséges vállalkozások különböznek egymástól azon képességükre tekintettel, hogy egy további, nyereségtől független adó terhét viseljék, ezen átmeneti rendelkezés alkalmazása sem inkoherens.

Végkövetkeztetések

A fenti megfontolásokra tekintettel a főtanácsnok azt javasolja a Bíróságnak, hogy a Bíróság az Európai Bizottság fellebbezését utasítsa el, az Európai Bizottság viselje saját költségeit, valamint a Magyarország részéről felmerült költségeket; a Lengyel Köztársaság pedig a saját költségeit. A főtanácsnok indítványa nem köti a Bíróságot, feladata, hogy teljesen pártatlanul és függetlenül eljárva a rábízott ügy jogi megoldására vonatkozó javaslatot terjesszen a Bíróság elé. Az ítéletet későbbi időpontban hozzák meg, a Bíróság bírái már megkezdték a tanácskozást a jelen ügyben.

Források jegyzéke:

- <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2020-10/cp200132hu.pdf> (letöltés dátuma: 2020. október 22.)
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D0329&from=FI> (letöltés dátuma: 2020. október 22.)
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:32018D0160> (letöltés dátuma: 2020. október 22.)
- http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=232471&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1&c_id=11562586 (letöltés dátuma: 2020. október 22.)

EURÓPAI MINIMÁLBÉRRE VONATKOZÓ UNIÓS IRÁNYELV- JAVASLATOT TERJESZTETT ELŐ AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG*

Az európai minimálbérekre vonatkozó uniós irányelv-javaslatot terjesztett elő az Európai Bizottság. A javaslat célja az Európai Unión belüli munkavállalók tisztességes megélhetésének, és méltányos minimálbérének biztosítása, bárhol is dolgozzanak az uniós munkavállalók – közölte Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke. Bár javaslat szakpolitikailag megosztó, ugyanakkor a járványhelyzet munkaerőpiacra gyakorolt hatása miatt nagyon is aktuális.

A megfelelő szintű minimálbérek nemcsak a társadalomban van pozitív hatása, de a gazdaságban is előnyökkel jár, hiszen a jövedelmi egyenlőtlenségeket csökkenti, a munkavállalásra még inkább ösztönöz, segít fenntartani a belföldi keresletet, a tisztességes bért fizető munkaadókat védelemben részesíti, méltányosabb uniós munkaerőpiacot eredményez, illetve a megfelelő szinten megállapított minimálbér hozzájárul a nemek közötti bérszakadék csökkenéséhez is.

A szociális jogok európai pillérének 6. alapelve, amelyet valamennyi uniós vezető jóváhagyott, kimondja, hogy: „a munkavállalóknak joguk van tisztességes megélhetést nyújtó, méltányos bérezésben részesülni. Megfelelő összegű minimálberről kell gondoskodni annak érdekében, hogy a munkavállalók a keresetükből – az adott országban uralkodó gazdasági és szociális viszonyok közepette – ki tudják elégíteni saját szükségleteiket és családjuk szükségleteit, egyúttal pedig biztosítani kell a munkaerőpiaci részvétel lehetőségét, és ösztönözni kell az álláskeresést. Meg kell akadályozni, hogy azok, akik dolgoznak, szegénységben éljenek. A béreket az adott ország szabályaival és gyakorlatával összhangban, átlátható és kiszámítható módon kell megállapítani, tiszteletben tartva a szociális partnerek autonómiáját.”

A koronavírus-járvány megtörte az Európai Unióban a pozitív munkaerőpiaci folyamatokat, s az így kialakult válsághelyzet az egyes társadalmi csoportokat is érintette. A járvány kitörése előtt az Európai Unióban pozitív folyamatokat láthattunk, hiszen a munkanélküliség csökkent, javult az emberek életkörülménye, illetve a közpénzügyek is jól alakultak. Von der Leyen azt mondta, hogy a koronavírus-járvány okozta válsághelyzetből történő fellendüléshez az szükséges, hogy az Európai Unióban a tisztességes megélhetés biztosított legyen, mert ez szükséges a méltányos és erős gazdaság megteremtéséhez és ebben a folyamatban a minimálberek lényeges szerepet játszanak.

Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke így fogalmazott: „A megfelelő minimálbérre vonatkozó mai javaslat fontos üzenete, hogy a munka méltóságát válság idején is védelmezni kell. Sokak munkája ugyanakkor még

* Készítette: **Szabó Sarolta**, joghallgató, DE ÁJK

mindig nincs kellően elismerve. A dolgozó embert megilleti a garantált bérminimum és a tisztességes megélhetés. A mai javaslat a minimálbérek olyan keretrendszerének kialakítását szorgalmazza, amely teljes mértékben tiszteletben tartja a nemzeti hagyományokat és meghagyja a szociális partnerek szabadságát. A javuló munkafeltételek és életkörülmények nemcsak a munkavállalók érdekét szolgálják, hanem védik a tisztességes bért fizető munkaadókat is, továbbá megteremtik a méltányos, inkluzív és reziliens helyreállítás alapjait.”

A Bizottság szerint a méltányos minimálbér bevezetésére azért van szükség, mert az Európai Unióban sokan szegénynek számítanak úgy is, hogy dolgoznak, tehát egy „dolgozói szegénységben” élnek. A jelenlegi válság főleg azon ágazatokat érintette hátrányosan, ahol alacsony keresetű munkavállalók találhatók – ilyen például a kiskereskedelem.

A dolgozó embert megilleti a garantált bérminimum, akár jogszabályban előírt minimálbér, akár kollektív szerződések által meghatározott bér formájában. Minimálbér-rendszerek minden tagállamban léteznek. 21 olyan tagállam van, ahol nemzeti jogszabály rögzíti a minimálbér szintjét és 6 olyan tagállam található, ahol pedig kollektív szerződések által van meghatározva a garantált bérminimum.

Fontos azonban hangsúlyozni, hogy nem egy egységes európai minimálbér bevezetését szorgalmazná az Európai Bizottság, hanem azt, hogy egy keretet hozzanak létre a minimálbérek védelmének és hozzáféréseinek javítására az EU-ban, így minden tagállamban méltányos fizetéshez juthatnának a minimálbéren élők. A szubszidiaritás elvét ezen javaslat elismeri, mely elv célja az EU és az uniós országok megosztott hatásköreibe tartozó területeken történő beavatkozás legmegfelelőbb szintjének meghatározása, illetve célja az EU és polgárai közelítése a helyi szintű fellépés garantálásával, így a Bizottság tiszteletben tartja a tagállamok hatásköreit és igazodik hozzájuk. Nem határoz meg közös minimálbérszintet a tagállamok számára, csupán kijelöli a követendő minimumszabályokat, meghatározza, hogy miképpen biztosítható a minimálbérek megfelelő szintje, javaslatot tesz a minimálbér ingadozások kiküszöbölésére, valamint ellenőrzési mechanizmusok bevezetésére és a tagállami keretek hatékony alkalmazására.

Így is lesznek azonban eltérések a gazdagabb és szegényebb országok között.

Nicholas Schmit, a foglalkoztatásért és a szociális jogokért felelős uniós biztos a közös minimálbérszint kérdésével kapcsolatban úgy nyilatkozott, hogy nem lehetséges azonosság a minimálbér tekintetében a tagállamok között, mivel azok eltérő gazdasági teljesítménnyel bírnak, így a javaslat célja az, hogy egyes tagállamok felzárkózzanak és csökkenjenek így a különbségek.

A Bizottság közleménye szerint a tagállamok nagy részében a minimálbér szabályozása nem megfelelő, mert hiányosságok találhatók a garantált bérminimum védelmének biztosítása területén, továbbá a munkavállalók

minimális juttatása sem éri el a megfelelő szintet. Az irányelv alapján ezért az országoknak meg kell teremteniük a megfelelő szintű minimálbér feltételeit, valamint egyértelmű és stabil kritériumait. Továbbá az irányelv javaslatot tesz a strukturált párbeszéd és ellenőrzési mechanizmus bevezetésére, így eszerint a tagállamoknak éves jelentést kell készíteniük a minimálbért érintő intézkedéseikről, a minimálbér védelméről, amelyet a Bizottságnak meg kell küldeniük, ezzel biztosítva azt, hogy a munkavállalókat ténylegesen megillessen a minimálbér, illetve a tisztességtelen versennyel szemben is védelmet lehessen nyújtani.

Végezetül pedig a Bizottság a javaslatban hangsúlyozza, hogy szeretné, ha előmozdítanák a kollektív tárgyalásokon alapuló bérmegállapítást, ugyanis a dolgozók ott érezhetik magukat nagyobb biztonságban, ahol erősebbek a jogaik a kollektív szerződésekben. Azokban az országokban, ahol a kollektív tárgyalások elterjedtebbek, kisebb az alacsony bérű munkavállalók aránya.

Valdis Dombrovskis, az emberközpontú gazdaságért felelős ügyvezető alelnök az alábbiakat emelte ki: *„A mai napon előterjesztett javaslat célja, hogy a munkavállalók tisztességesen meg tudjanak élni az EU-ban, függetlenül attól, hol dolgoznak. A szociális partnereknek döntő szerepet kell játszaniuk a nemzeti, illetve helyi szintű béregyeztetések során. Meg kívánjuk adni nekik a szabad bértárgyalás lehetőségét, és ahol ez nem lehetséges, keretet biztosítunk a tagállamok számára a minimálberek szintjének megállapításához.”*

Magyarországon Dobrev Klára, a DK képviselője kijelentette, hogy *„Ezt ígértük, és mi teljesítjük az ígéreteinket. Elértük, amit még soha senki. Lesz olyan szabály az Európai Unióban, ami közvetlenül hat az emberek életszínvonalának emelésére. A szociális Európa többé nem álom, mert valóban elkezdődött a felépítése. Az európai minimálberről szóló szabályok alól egyetlen tagállam sem bújhat ki. Azokat minden uniós ország kormányának kötelező lesz betartani.”*

Források jegyzéke:

- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/IP_20_1968 (letöltés dátuma: 2020. november 8.)
- https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_hu (letöltés dátuma: 2020. november 8.)
- https://index.hu/belfold/2020/10/28/az_europai_minimalber_bevezetese_t_javasolja_az_europai_bizottsag/ (letöltés dátuma: 2020. november 8.)
- <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20201028/az-europai-bizottsag-az-europai-minimalberekre-vonatkozo-unios-iranyelv-javaslatot-terjesztett-elo-454862> (letöltés dátuma: 2020. november 8.)

DÖNTÖTT AZ EUB A LEX CEU-RÓL*

Az Európai Unió Bírósága 2020. október 6-án ítéletet hozott a magyar országgyűlés által elfogadott nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény módosításáról szóló 2017. évi XXV. törvényről, amelyet a közvélemény „Lex CEU”-nak nevezett el.

A törvény értelmében az olyan felsőoktatási intézmények, amelyeknek a székhelye Európai Gazdasági Térségen kívüli harmadik államban van, csak akkor folytathatnak oktatási és kutatási tevékenységet Magyarországon, ha Magyarország és a székhely szerinti származási ország között létrejött ilyen nemzetközi szerződés, illetve, ha a székhely szerinti államban is folytatnak ilyen tevékenységet. Az EUB szerint azonban az oktatási és kutatási tevékenység származáshoz kötése nem egyeztethető össze a WTO keretében az Európai Unió által is aláírt GATS XVII. cikkével, illetve az Alapjogi Charta 13., 14., és 16. cikkével. Az a követelmény pedig, amely szerint a felsőoktatási intézményeknek a székhely szerinti államban is folytatniuk kell oktatási és kutatási tevékenységet az EUB szerint nem csak az EGT- kívüli országok tekintetében sérti az uniós jogot, hanem az EGT-n belüli tagállamok tekintetében is.

Az EUB az ítéletét egy kötelezettségszegési eljárás eredményeként hozta meg. Az eljárást a Bizottság kezdeményezte Magyarországgal szemben, mivel megítélése szerint Magyarország a 2007. XXV. törvény elfogadásával nem teljesítette több uniós jogi rendelkezésből eredő kötelezettségét. Magyarország mind a felszólító levélben, mind az indoklással ellátott véleményben foglalt kötelezettségszegést vitatta. A Bizottság indoklással ellátott véleményében azt állította, hogy mivel Magyarország az EGT-n kívüli külföldi felsőoktatási intézmények számára az oktatási szolgáltatások nyújtásának feltételeként nemzetközi szerződés megkötését írja elő, nem teljesítette a GATS XVII. cikkéből eredő kötelezettségeit. Továbbá Magyarország nem teljesítette a 2006/123 irányelv 16. cikkéből, és az EUMSZ 49. és EUMSZ 56. cikkből eredő kötelezettségeit sem, mivel külföldi felsőoktatási intézmények számára olyan követelményt ír elő, mely szerint a származási országukban is kell felsőoktatási képzést nyújtaniuk. Mivel Magyarország nem szüntette meg a Bizottság által küldött indoklással ellátott véleményben foglalt kötelezettségszegéseket, ezért a Bizottság Magyarországgal szemben kereset nyújtott be az Európai Unió Bíróságához.

Magyarország a Bizottság által megindított kötelezettségszegési eljárást több okból is vitatta. Magyarország egyrészt, azért tartotta elfogadhatatlannak az eljárást, mert a pert megelőző eljárás során a Bizottság túl rövid határidőket írt

* Készítette: **Soltész Péter Ádám**, joghallgató, DE ÁJK

elő, másrészt azért, mert Bizottság intézkedése mögött politikai indítékok húzódtak meg. Az EUB viszont mindkét állítást elutasította, azzal az indoklással, hogy a rövid határidőket a vitatott rendelkezések közvetlen hatálybalépése tette szükségessé; illetve a Bizottság azokat az észrevételeket is elfogadta és figyelembe vette, amelyet Magyarország a határidő lejárta után nyújtott be. A második állítás vonatkozásában pedig a Bíróság az ítélkezési gyakorlatára hivatkozott, amely szerint a Bizottság teljes mérlegelési jogkörrel rendelkezik abban a tekintetben, hogy megindítja-e vagy sem a kötelezettségmegszegési eljárást.

Magyarország továbbá vitatta az EUB joghatóságát is, mivel az ügy a GATS rendelkezéseinek megsértésére vonatkozott, ami viszont egy nemzetközi szerződés, így szerinte annak értékelése, hogy a törvény összeegyeztethető-e Magyarország GATS szerinti kötelezettségvállalásaival nem az EUB, hanem a WTO vitarendezési testületeinek kizárólagos hatáskörébe tartozik. Emellett Magyarország álláspontja szerint a vitatott rendelkezések a felsőoktatás területét is érintik, amely terület nem tartozik az Európai Unió kizárólagos és megosztott hatáskörei közé.

A Bíróság elutasította mindkét érvet azzal indokolva, hogy a GATS egy az EU által kötött nemzetközi megállapodás, amely így az uniós jog szerves részét képezi; illetve, hogy az ügy nemcsak a felsőoktatás területét érinti, hanem az oktatási szolgáltatások kereskedelmét is, amely a közös kereskedelempolitika szerves részét képezi, mely már az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik. Az EUB és a WTO vitarendezési rendszerének kapcsolatát illetően, a Bíróság hangsúlyozta, hogy abban a kérdésben való döntés meghozatala, hogy egy tagállam megsértette-e a GATS-ot nemcsak a WTO szerveinek hatáskörébe tartozik, hanem Európai Unióéba is, mivel az EU, mint a WTO szerződő fele, csak így tudja teljes területén biztosítani a WTO szabályainak betartását. A Bíróság rámutatott arra is, hogy az EU nemzetközi felelőssége is felmerülhet, ha egy tagállam elmulasztja teljesíteni a GATS szerinti kötelezettségeit.

A Bíróság az ügy érdemében először azt a követelményt vizsgálta meg, amely szerint külföldi felsőoktatási intézmény akkor folytathat oktatási és kutatási tevékenységet Magyarországon, ha Magyarország és a székhely szerinti származási ország között kötöttek ilyen nemzetközi szerződést. Ezzel a követelménnyel kapcsolatban az EUB kijelentette, hogy további olyan feltételeket támaszt a külföldi felsőoktatási szolgáltatókkal szemben, amelyeket nehéz teljesíteni, ugyanis ahhoz, hogy az előírt szerződés megköthető legyen a megállapított határidő lejárta előtt, nagyrészt a magyar hatóságok mérlegelésén alapuló közreműködés kell, továbbá bizonyos esetekben - különösen a szövetségi államok esetében - a szerződés megkötése lehetetlennek is bizonyulhat. Ennek alapján a Bíróság megállapította, hogy ez a követelmény a Magyarországon letelepedett felsőoktatási szolgáltatók javára módosítja a verseny feltételeit. Magyarország ugyan az intézkedés igazolásaként a GATS

XIV. cikkére hivatkozott, azt állítva, hogy a követelmény a közrend védelme és a megtévesztő gyakorlatok megelőzése érdekében szükséges, a Bíróság azonban elutasította ezt, mivel Magyarország nem szolgáltatott kellő érveket ennek igazolására.

Másodszor a Bíróság megvizsgálta azt a követelményt is, amely szerint külföldi felsőoktatási intézménynek oktatási tevékenységeket a származási államban is kell kínálniuk. A Bíróság itt az EGT-n kívüli államok tekintetében arra a következtetésre jutott, hogy Magyarország nem teljesítette a GATS XVII. cikke szerinti kötelezettségeit, ami versenyhátrányt eredményezett a követelménnyel érintett intézmények számára. Az EGT tagállamokban székhellyel rendelkező felsőoktatási intézményeket tekintetében pedig azt állapította meg, hogy az intézkedés mind az EUMSZ 49. cikkében foglalt letelepedés szabadságának, mind a 2006/123 / EK irányelv 16. cikkében szabályozott szolgáltatásnyújtás szabadságának indokolatlan korlátozását jelentette. Magyarország ezt elsősorban azzal indokolta, hogy ez szükséges a felsőoktatás magas színvonalának biztosításához, amellyel kapcsolatban a Bíróság megállapította, hogy a származási államban történő oktatási tevékenység pusztán megkövetelése semmilyen módon nem befolyásolja a kínált oktatás minőségét Magyarországon, így ez a cél nem igazolhatja a szóban forgó követelményt.

Végül a Bíróság megvizsgálta, hogy a szóban forgó követelmények összeegyeztethetők-e az EU Alapjogi Chartájának 13. cikkével, 14. cikkének (3) bekezdésével és 16. cikkével. Ennek az összehasonlításának az alapja az volt, hogy az ügy arra vonatkozott, hogy Magyarország nem teljesítette a GATS XVII. cikkéből eredő kötelezettségeit, mely az uniós jog részét is képezi, így Magyarország uniós jogot hajtott végre, melynek során meg kell felelnie az Alapjogi Chartában foglalt alapvető jogoknak is. A Bíróság az akadémiai szabadságról szóló 13. cikket illetően megállapította, hogy ezek az intézkedések képesek voltak veszélyeztetni az érintett intézmények autonóm működését, ezért összeegyeztethetetlennek bizonyultak a Charta 13. cikkével. Ezenfelül az intézkedések a Charta felsőoktatási intézmények alapítását védő 14. cikkének (3) bekezdését és 16. cikkét is sértik, mivel a vitatott intézkedésekről kiderült, hogy azok e rendelkezésekben foglalt jogokba való beavatkozást jelentenek.

Az ítélet értelmében a „lex CEU” -t a magyar parlamentnek hatályon kívül kell helyeznie, viszont mivel a döntés túl későn született meg, így azt már nem tudta meg akadályozni, hogy a CEU az oktatás helyszínét ne helyezze át Budapestről Bécsbe. Azonban az ítéletnek a CEU-t érintően annyi következménye mindenképpen van, hogy a döntés meghozatala után a CEU rektora bejelentette, hogy noha az egyetem továbbra is Bécsnek tekinti új otthonának, de a Budapesti campust új programok köztük a CEU Demokrácia Intézet fogadására is használni fogják.

A döntés másik esetleges következménye lehet, hogy ha a magyar kormány nem teljesíti az ítéletben foglaltakat, akkor az Európai Bizottság újabb, pénzügyi szankciók kiszabására irányuló keresetet indíthat Magyarország ellen.

Források jegyzéke:

- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=232082&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=10861984> (letöltés dátuma: 2020. november 1.)
- https://hvg.hu/gazdasag/20201006_Az_Europai_Birosag_elkaszalta_a_Lex_CEUt (letöltés dátuma: 2020. november 1.)
- <https://publicgoods.eu/ecj-delivers-ruling-incompatibility-eu-law-lex-ceu> (letöltés dátuma: 2020. november 1.)
- <https://444.hu/2020/10/06/uj-intezetet-alapit-magyarorszagon-a-ceu-de-becset-sem-hagyjak-ott> (letöltés dátuma: 2020. november 1.)
- https://hvg.hu/gazdasag/20201006_Az_Europai_Birosag_elkaszalta_a_Lex_CEUt (letöltés dátuma: 2020. november 1.)

SZERZŐINK FIGYELMÉBE

A Közjavak folyamatosan várja a minimum 10.000, maximum 25.000 karakter terjedelmű, a folyóirat profiljába illeszkedő tanulmányokat. A kéziratok megküldése előtt javasoljuk a formai követelményekre vonatkozó szabályok áttanulmányozását. A megjelentetni kívánt tanulmányokat a szerkesztőbizottság részére az alábbi e-mail címre kérjük megküldeni: bartha.ildiko@law.unideb.hu

A szerkesztőbizottság által befogadott tanulmányok hagyományos módon, a negyedévente megjelenő elektronikus folyóiratban, valamint az interaktív kozjavak.hu blogoldalon is megjelennek. Erre tekintettel a tanulmányok elkészítését és benyújtását kétféle formában kérjük megtenni.

Formai követelmények

A tanulmányokat word dokumentumban, Times New Roman betűtípusban, 12-es betűmérettel, normál sortávolsággal, sorkizártan kérjük elkészíteni.

Hivatkozási rendszerre vonatkozó követelmények

A szerkesztőbizottság kéri a szerzőket, hogy amennyiben lehetőség van rá, a tanulmányokat egyfelől a hagyományos szövegekőzi lábjegyzettel ellátott formátumban, valamint az elektronikus megjelentetést elősegítő sorkőzi hivatkozásokat tartalmazó változatban is szíveskedjenek elkészíteni.

1. Blog változat:

Amennyiben a forrás nyilvános weboldalon is teljes terjedelemben elérhető (pl. egy hatályos törvényszöveg, tanulmány, jelentés stb.), akkor a wordbe ágyazott hiperhivatkozással (a hiperlinket a szövegben a forrásra egyértelműen utaló szóhoz vagy szókapcsolathoz rendeljük hozzá).

Példa:

"Az információszabadság lényege, hogy a társadalom tagjainak joga van a közérdekű adatokat ([Infotv. 3. § 5.](#)) megismerni, betekinteni az ezekkel kapcsolatos dokumentációba."

Amennyiben tudományos irodalmi forrást hivatkozunk meg ezzel a módszerrel, a hiperlink alatt csak olyan elérhetőséget adjunk meg, amely a közlemény bibliográfiai adatait is teljeskörűen tartalmazza és a szerzői jogi követelményeknek megfelelően lett közzétéve. Amennyiben ez nem lehetséges, a 2. pontban ismertetett hivatkozási formát alkalmazzuk.

Ha nem érhető el (vagy nem teljes terjedelemben) a forrás nyilvános weboldalon, a forrást a megfelelő szövegrész után szögletes zárójelben jelöljük a folyóirat változathoz lentebb megadott hivatkozási rendszer szerint.

2. Folyóirat változat:

Könyvknél:

Sivák József–Vigvári András (2012): *Rendhagyó bevezetés közpénzügyek tanulmányozásába*. Budapest: Complex, 35-40.

Tanulmánykötetben, gyűjteményes kötetben megjelent szövegek esetében:

Mickiewicz, Ellen (2000): Institutional Incapacity, the Attentive Public, and Media Pluralism in Russia. In: Richard Gunther, Richard-Mughan, Anthony (eds.): *Democracy and the Media*. Cambridge: Cambridge University Press., pp. 85–121.

Folyóiratban megjelent tanulmány esetében:

Selck, J. Torsten (2004): On the Dimensionality of European Union Legislative. In: *Journal of Theoretical Politics*. Vol. 16., No. 2. April, pp. 203–222.

Hetilapokban/napilapokban megjelent, szerző nélküli írások hivatkozása:

Közös rendszer – felkészült irányítás (2011). In: *Szabadhajdú Városi Hetilap*, 2011. 21. évf. 42. sz. (12. 20.) 4–5. old.

Mindegyik fenti esetben az alábbiak szerint kérjük a pontos oldalszám megjelölését, amennyiben szükségessé válik: magyar szakirodalomnál „34–54. old.” és angol szakirodalomnál „pp. 34–54.”

Kérjük, hogy a szerzők a tervezett tanulmány részét képező képeket, ábrákat vagy táblázatokat is külön dokumentumban is küldjék el (ábrák és táblázatok esetében olyan formátumban, amelyben lehetséges ezek szerkesztése - diagramoknál excelben).

© 2020 MTA-DE Közzolgáltatási Kutatócsoport.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerzők írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható.

Idézni, szöveges tartalmat átvenni csak a forrásra való hivatkozással szabad.